

**การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านหนองจุ่น ตำบลขามทะเลสอ
อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา**

นาย ธาณินทร์ รุ่งานาจกุลชา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

**สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2545**

นาย ชานินทร์ ชำนาญพุดชา : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านหนองปูน ตำบลขามทะเลสอ อำเภอขามทะเลสอ
จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์นิริวดี ทาเวียง , 80 หน้า

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะทำการศึกษาเพื่อประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองปูน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือน ธันวาคม ถึงเดือน กันยายน 2545 โดยมีวัตถุประสงค์โครงการดังนี้ 1. เพื่อให้เข้าใจและทราบสถานะในปัจจุบันของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 2. เพื่อให้ทราบถึงศักยภาพและความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และ การพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ของชุมชนที่ทำการประเมิน 3. เพื่อที่จะทราบจุดแข็ง จุดอ่อน ของกองทุนและโครงการต่าง ๆ ของชุมชน 4. เพื่อที่จะนำผลการประเมินโครงการในชุมชนนี้ไปพัฒนาต่อในระดับที่กว้างออกไป 5. เพื่อให้ทราบระดับความสามารถและความเข้มแข็งของชุมชนในการบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านจำนวน 156 คน ประชากรในชุมชนจำนวน 1,304 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบบริบท โดยลงพื้นที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จริงและเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สังเกต สอบถาม แล้วสรุปลงในแบบ บร. ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ประชาชนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านเป็นอย่างดี มีศักยภาพ มีความเข้มแข็งและมีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม ของชุมชนมากขึ้น มีการกลับคืนถิ่นฐานบ้านเกิดสร้างความอบอุ่นและความเข้มแข็งแก่ชุมชน และมีการจัดการบริหารกองทุนที่เป็นระบบ มีระบบการจัดการกองทุนที่ดี

ข้อมูลที่ได้สามารถที่จะนำผลการศึกษานี้ไปเป็นข้อมูลระดับพื้นฐานในการวิจัยหรือเป็นมูลในการพัฒนาชุมชนอื่น ๆ ต่อไปจนถึงกวรพัฒนาประเทศในอนาคต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
ปีการศึกษา 2545

ลายมือชื่อนักศึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

หน้าอนุมัติ

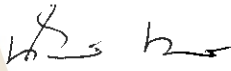
อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการคุมสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควร
รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการ
ประเมิน โครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

(อาจารย์นิตวีดี ทาเวียง)

กรรมการสอบ

(อาจารย์นิตวีดี ทาเวียง)

(อาจารย์ชัยวัฒน์ จิตรวาสน์)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการ
และการประเมิน โครงการ

(รองศาสตราจารย์ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

25 ต.ค. 2545

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ ก็ด้วยความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจาก อาจารย์นิริวัติ ทาเวียง อาจารย์ที่ปรึกษากรุณาให้คำแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ มาโดยตลอด รวมทั้งเพื่อน ๆ ร่วมโครงการทุกท่าน ตลอดจน สมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองขุ่น ท่านคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองขุ่น และชาวบ้านหนองขุ่น ซึ่งได้กรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือด้านต่าง ๆ จนสารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้ศึกษา จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณบุพการี บิดา มารดา ผู้ที่ได้ให้ความอุปถัมภ์ให้การสนับสนุนให้ความรัก ความเมตตา ความอบอุ่น และให้ทุกอย่างแก่ลูกจนลูก สามารถที่จะทำ สารนิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จตามความหวังของท่าน

ธานินทร์ ชำนาญพุดชา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	ก
หน้าอนุวัติ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญภาพ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. หลักการและเหตุผล.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	1
3. กรอบแนวคิดทางทฤษฎี.....	2
4. วิธีดำเนินการ.....	7
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมิน โครงการ.....	7
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	8
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	8
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	9
3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	13
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียน และประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	13
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	14

	หน้า
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	17
7. หลักการประเมิน โครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพท์โมเดล.....	19
8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	22
9. เอกสารหลักวิชาการอื่น ๆ.....	23
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ.....	34
1. วิธีการประเมินโครงการ.....	34
2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง.....	34
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	35
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	36
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	37
6. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	37
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ.....	38
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	38
2. ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม.....	54
3. ผลการประเมินผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้.....	59
4. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจาก โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	60
5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการ.....	60
บทที่ 5 สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	63
1. สรุปอภิปรายผล.....	63
2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ.....	65
3. การเกิดองค์การเครือข่ายการเรียนรู้.....	65
4. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย.....	65
5. ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ.....	66
6. ข้อเสนอแนะ.....	66
บรรณานุกรม.....	67
ภาคผนวก.....	68

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1. แสดงโครงสร้างของหนึ่งหน่วยระบบ (A System).....	4
2. หน่วยระบบ A และ B.....	5
3. สรุปความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจในแบบจำลองชีพพี.....	21
4. วัฏจักรแห่งรากฐานความยากจน.....	38
5. มูลค่าสินค้าเข้าและออก.....	47
6. โบราณสถานประจำหมู่บ้านหนองจุ่น.....	48
7. สภาพวัดหนองจุ่นศูนย์รวมใจของชาวบ้าน.....	49
8. สระน้ำวัดหนองจุ่นในปัจจุบัน.....	49
9. ระบบน้ำประปาที่ใช้ในชุมชน.....	51
10. ศาลาหมู่บ้านที่ชาวบ้านเคารพนับถือ.....	53

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. ตารางแสดงจำนวนคนที่จำแนกตามลักษณะของประชากร.....	50
2. ประเพณีในรอบ 1 ปีของชุมชน.....	52
3. ตัวอย่างของจุดเด่นและจุดด้อยของกระบวนการคัดเลือกผู้กู้.....	55
4. ผลการประเมินตามแบบ บร. (บาง บร.)	56
5. แสดงจุดเด่นและจุดด้อยของแต่ละอาชีพ.....	57
6. จุดเด่นและจุดด้อยเกี่ยวกับเงินที่ได้จากการกู้กองทุน.....	58
7. จุดเด่นและจุดด้อยของการดำเนินการอย่างถูกวิธี.....	58
8. แสดงผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B.....	59
9. การประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้.....	59

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

จากการที่รัฐบาลมีนโยบายในการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยการกระจายรายได้และสร้างโอกาสแก่ภูมิภาคเพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับรากหญ้าของแผ่นดิน เพื่อให้ชุมชนแต่ละชุมชนได้มีการพึ่งตนเองสามารถสร้างอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ให้เกิดแก่ชุมชน ดังนั้นรัฐบาลจึงได้จัดสรรงบประมาณกองทุนให้แก่หมู่บ้านและชุมชน กองทุนละ 1 ล้านบาท เพื่อให้หมู่บ้านและชุมชนนำงบประมาณเงินกองทุนนี้ไปเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชน โดยมีการจัดการบริหารกองทุนนี้ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจของหมู่บ้านและชุมชนมีการพัฒนาอาชีพมีการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน เมื่อหมู่บ้านและชุมชนใดมีความพร้อมในการจัดการบริการเงินกองทุนก็จะได้รับการอนุมัติให้จัดตั้งกองทุนและรับเงินกองทุนไปบริหารจัดการ โดยการคัดเลือกคณะกรรมการบริหารขึ้นในชุมชน ซึ่งสมาชิกในชุมชนจะมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้วย

ดังนั้น การที่ทางรัฐบาลจะสามารถทราบถึงสถานะกองทุนของแต่ละหมู่บ้านและชุมชนว่ามีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนมากน้อยเพียงใดและบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ จึงได้มีโครงการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุน โดยส่งนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและประเมินโครงการเข้าประจำแต่ละหมู่บ้าน คอยรายงานผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชน ประเมินโครงการและรวบรวมเป็นรายงานและนำเสนอในรูปแบบบริบท แต่ละบริบท แล้วสรุปในรูปแบบของ สารนิพนธ์

ฉะนั้น จึงได้มีการจัดทำ สารนิพนธ์ ฉบับนี้ขึ้นมาเพื่อนำเสนอปัญหาในการดำเนินงาน จุดอ่อน จุดแข็งของชุมชนในท้องถิ่นที่ทำการศึกษาออกมาอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาทั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมถึงเศรษฐกิจของประเทศสืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

2.1 เพื่อจะให้เข้าใจและทราบสถานะในปัจจุบันของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- 2.2 เพื่อให้ทราบถึงศักยภาพและความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ของชุมชนที่ทำการประเมิน
- 2.3 เพื่อที่จะทราบจุดแข็ง จุดอ่อน ของกองทุน และ โครงการต่าง ๆ ของชุมชน
- 2.4 เพื่อที่จะนำผลการประเมินโครงการในชุมชนนี้ไปพัฒนาต่อในระดับที่กว้างออกไป
- 2.5 เพื่อให้ทราบระดับความสามารถและความเข้มแข็งของชุมชนในการบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้าน

3. กรอบแนวคิดทางทฤษฎี

กรอบแนวคิดทางทฤษฎีที่นำมาใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น เน้นไปที่การศึกษาแบบทฤษฎีเชิงระบบ (The system theory) เป็นแนวคิดและรูปแบบการประเมินแบบสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP MODEL) กล่าวว่า “การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บข้อมูลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ” กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท เรียกว่า การประเมินแบบซีพี (CIPP MODEL) มีรายละเอียด ดังนี้

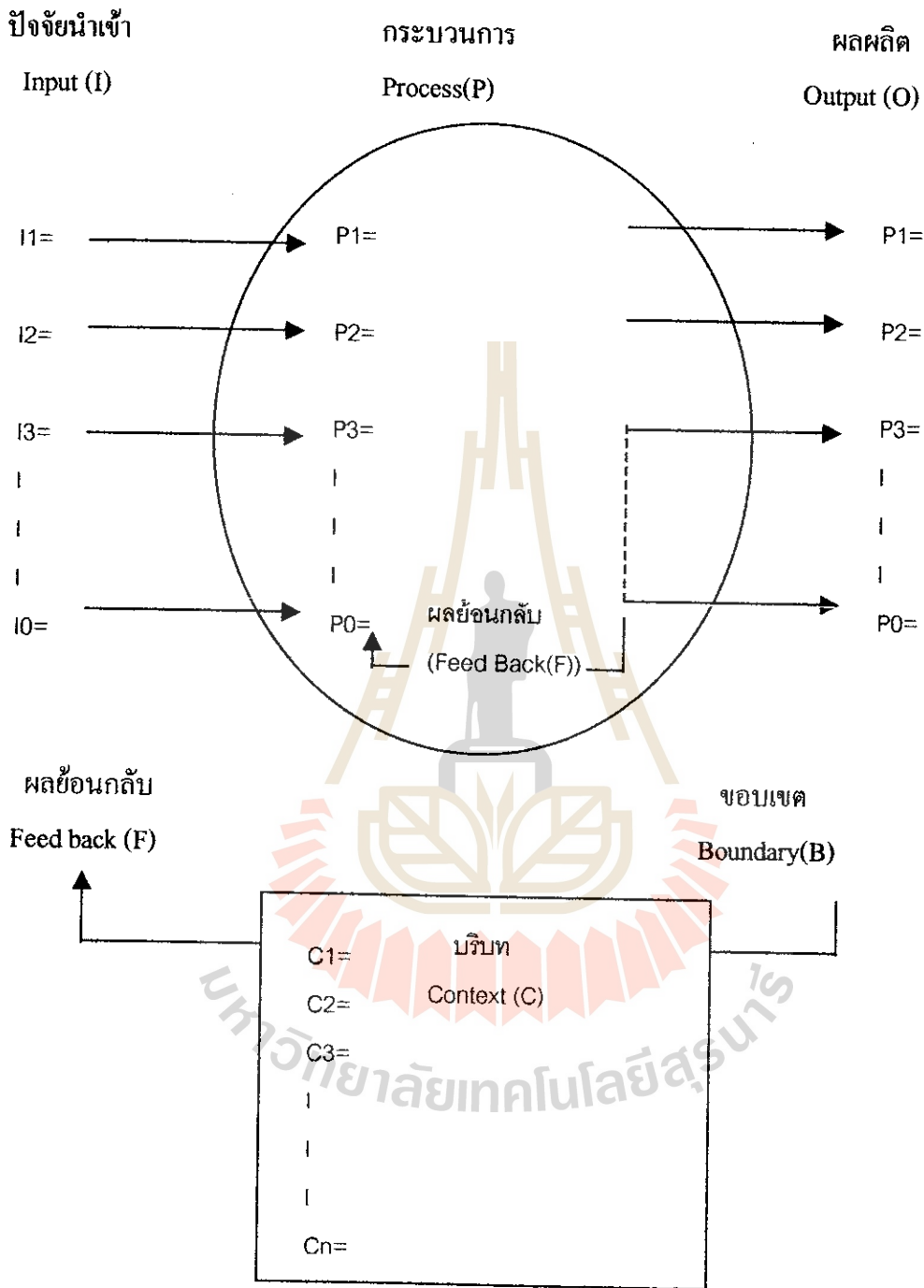
- 3.1 การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล
- 3.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความเพียงพอของทรัพยากร
- 3.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา
- 3.4 การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการและประเด็นการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการซึ่งภาพ โดยรวมของทฤษฎีระบบจะมีคุณสมบัติสำคัญเท่าที่ได้ค้นพบของหน่วยงานแต่ละหน่วย คือ
 1. เป็นหน่วยงาน
 2. มีขอบเขต
 3. มีผลผลิต
 4. มีกระบวนการ
 5. มีปัจจัยนำเข้า

6. มีบริบท
7. มีผลย้อนกลับ
8. ประกอบขึ้นจากหน่วยระบบอนุกรมจำนวนหนึ่ง
9. เป็นหน่วยอนุกรมหนึ่งของหน่วยระบบ
10. มีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดบนมิติเวลา
11. มีที่มา ที่อยู่ และที่ไป

เมื่อนำคุณสมบัติทั้งหลายมาประกอบเข้าด้วยกันเป็นแผนภาพจะได้รูปแบบเป็นโครงสร้างของหนึ่งหน่วยระบบ (A System Unit) ดังภาพที่ 1

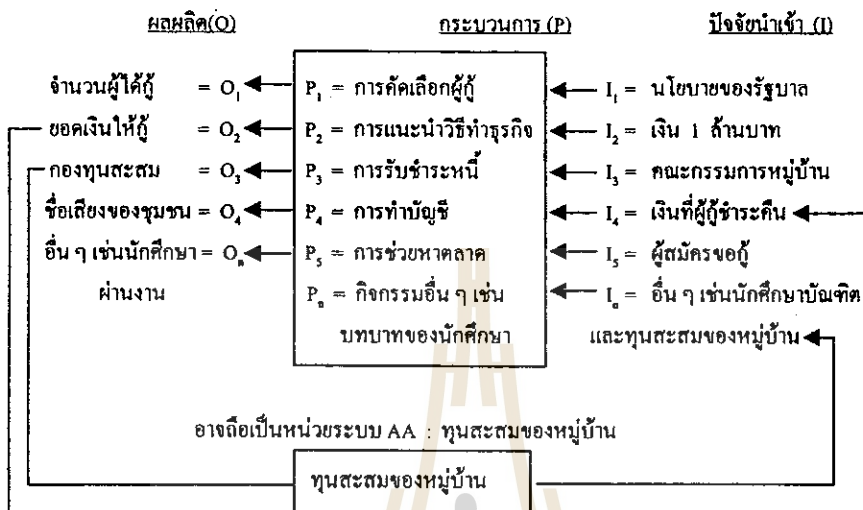
ลักษณะเป็นหน่วยระบบ โดยที่จะอธิบาย

- 3.4.1 หน่วยทำงาน (Working Unit) เป็นหน่วยทำงานบางอย่างตามลักษณะงานที่หน่วยระบบนั้นถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้ทำงาน ซึ่งลักษณะงานมนุษย์ไม่อาจรู้ได้หรือเข้าใจได้เสมอไป
- 3.4.2 มีขอบเขต (Boundary) เป็นขอบเขตล้อมรอบเนื้อหาของหน่วยนี้ ซึ่งแบ่งแยกเนื้อหาของหน่วยนี้ออกจากหน่วยอื่น ๆ มีสภาพเป็น “บริบท”
- 3.4.3 มีผลผลิต (Product) ให้ผลผลิตบางอย่างอันเป็นผลมาจากการทำงานของหน่วยระบบ อาจมีมากกว่า 1 รายการก็ได้ เมื่อหลุดออกจากหน่วยระบบแล้วจะเลื่อนไหลไปเป็นปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบอื่น
- 3.4.4 มีกระบวนการทำงาน (Process) หน่วยระบบนี้มีการทำงานที่มีลักษณะเป็นแบบแผนชัดเจน และมีความคงที่ในห้วงเวลาหนึ่ง สามารถสังเกตได้และประเมินได้
- 3.4.5 มีปัจจัยนำเข้า (Input) หน่วยนี้ได้รับเอาบางสิ่งบางอย่างเข้ามาในระบบเพื่อนำไปเข้ากระบวนการและแปรรูปเป็นผลผลิต ปัจจัยนำเข้าเหล่านี้ได้มาจากผลผลิตของหน่วยระบบอื่น ๆ
- 3.4.6 มีบริบท (Context) มีหน่วยระบบอื่นที่อยู่นอกเส้นเขตแดนของระบบนี้ ซึ่งให้ปัจจัยนำเข้าแก่หน่วยนี้ และรับเอาผลผลิตของหน่วยนี้ หน่วยอื่น ๆ รวมเรียกว่า “บริบท”
- 3.4.7 นอก (Exfernal Feedback) ถ้าเป็นการส่งผ่านภายในขอบเขตของหน่วยระบบเรียกว่า การส่งผลย้อนกลับภายใน (External Feedback) ดังเช่นกองทุนหมู่บ้านในฐานะเป็นอนุระบบของหน่วยระบบชุมชนท้องถิ่น

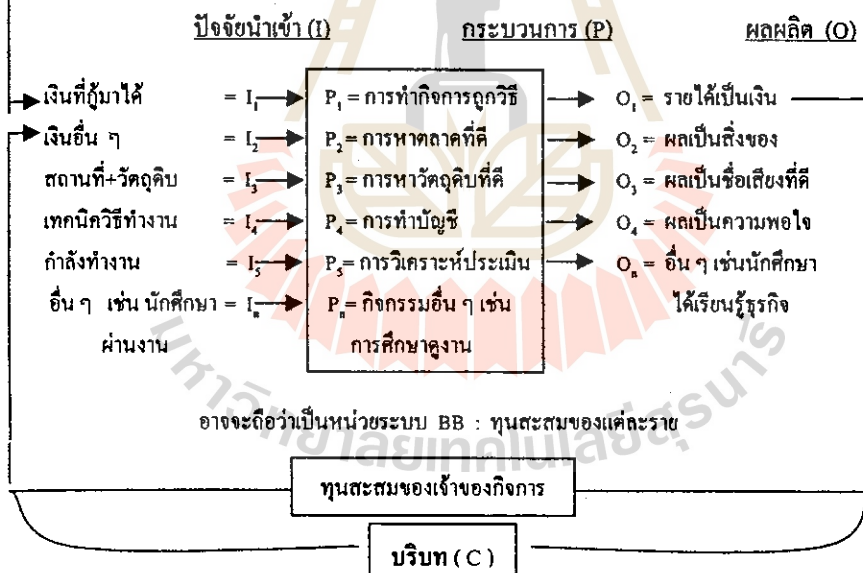

ภาพที่ 1 แสดงโครงสร้างของหนึ่งหน่วยระบบ (A System)

หน่วยระบบ A : หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

หน่วยระบบ B : หน่วยระบบการค้าเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย ($B_1 - B_n$)

ภาพที่ 2 หน่วยระบบ A และ B

จัดระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. หน่วยระบบโดยรวมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ถูกสร้างขึ้นโดยบริบท คือ รัฐบาล และ ประชาชนในท้องถิ่น ตามตรงที่กล่าวไว้ว่าเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของบริบท (Process) และกำหนดเป้าหมายผลผลิตของหน่วยระบบ
2. ปัจจัยนำเข้าที่เป็นบุคคลทั้งภายในและภายนอกชุมชน ต้องมีคุณสมบัติที่พอดีในขั้นตอนที่ได้รับคัดเลือก หรือจัดทามาเป็น "I" และจะต้องนำเข้าไปกระทำบทบาทหน้าที่ตามอย่างที่เหมาะสมในช่อง "P" เพื่อสร้างให้เกิด "O" โดยที่ปัจจัยนำเข้าสามารถปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ เป็นการเพิ่มเติมจากที่บริบทได้กำหนดไว้ก่อนหน้านี้ ทั้งเป็นการปรับปรุงตนเอง และ "I" ตัวอื่น ๆ ตลอดจน P และ O
3. ความเชื่อมโยงระหว่างระบบ A และ B เริ่มตั้งแต่เงินให้กู้ซึ่งเป็น "O" ของ "A" เลื่อนมาเป็น "I" ของ "B" และเงินส่งคืน "O" ของ "B" เลื่อนไปเป็น I ของ A
4. การพัฒนากองทุนแท้จริง คือ การที่ "I" ประเภทบุคคลถูกขึ้นกระทำบทบาทต่าง ๆ ในการปรับปรุง "I" "P" และ "O" ของหน่วยระบบ A และ B ให้มีความเจริญเข้มแข็งและยั่งยืน

นอกจากนี้ประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมินครั้งนี้

 1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planing Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้มา
 2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Struetuving Recision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน
 3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้ เป็นไปตามแผน
 4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Reeyeting Recision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

4. วิธีดำเนินการ

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการทำสารนิพนธ์ เพื่อทำการประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีขั้นตอนดังนี้

- ขั้นที่ 1 ศึกษาเพื่อหาข้อมูลและทำความเข้าใจนโยบายและความต้องการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- ขั้นที่ 2 ศึกษาสถานะและการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- ขั้นที่ 3 วิเคราะห์จากสภาพการณ์กำหนดเป็นตัวชี้วัดและหาตัวแปรที่จะเก็บข้อมูล
- ขั้นที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลปฐมภูมิ และสัมภาษณ์ จากพัฒนากร และผู้เชี่ยวชาญ
- ขั้นที่ 5 สรุปข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิที่เก็บรวบรวมได้ทั้งหมด
- ขั้นที่ 6 นำข้อมูลที่ได้มาจัดทำเป็น “สารนิพนธ์”

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

1. ทราบถึงสถานะในปัจจุบันของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. ทราบถึงศักยภาพและความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจสังคมและการพัฒนาอาชีพ ตลอดจนการสร้างงาน สร้างรายได้ของชุมชนที่ทำการประเมิน
3. ทราบระดับความสามารถและความเข้มแข็งของชุมชนในการบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้าน
4. ทราบจุดแข็ง จุดอ่อน ของกองทุนและ โครงการต่าง ๆ ในชุมชน
5. สามารถนำผลที่ได้จากการประเมินนี้ไปพัฒนาต่อเนื่องในระดับที่สูงขึ้นและวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อเป็นแนวทางสำหรับหมู่บ้านอื่นที่ยังไม่มีกองทุนหมู่บ้าน หรือนำไปสู่การพัฒนาประเทศได้

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้ทำสารนิพนธ์ได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษาหมู่บ้านหนองขุ่น ทั้งที่เป็น นโยบาย หลักการ ระเบียบต่างๆ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีการประเมินและหลักวิชาที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สรุปได้เป็น 9 ด้านดังนี้

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลซึ่งมี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม และการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อม เสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถ ในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียน ในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 5 ประการ คือ

- 1) เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น
- 2) ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้าน และชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง
- 3) เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้าน และชุมชน
- 4) เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม

5) กระจายอำนาจให้ท้องถิ่น และพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

- 1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างหรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย และสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ประชาชน
- 2) ส่งเสริมท้องถิ่นชุมชนให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
- 3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพ และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 4) กระตุ้นเศรษฐกิจ ในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต
- 5) เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
- 2) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544
- 3) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
- 4) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

หมวดที่ 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1. ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและ

ชุมชนเมืองแห่งชาติ” โดยมีชื่อย่อว่า กทบ. ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นรองประธานคนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นรองประธานคนที่สอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นรองประธานคนที่สาม ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงแรงงาน และ คณะกรรมการอำนวยการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกิน 4 คน ให้มีที่ปรึกษาคณะกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ จำนวนอย่างน้อยสามคนแต่ไม่เกินเจ็ดคน

2. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระหรือในกรณีที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนหรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว

เมื่อครบกำหนดวาระตามวรรคหนึ่ง หากยังไม่มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้น ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

3. นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระข้อ 7 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (4) คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
- (5) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (6) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

4. การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุมในการประชุมคราวใด ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการผู้มีอาวุโสตามลำดับเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าไม่มีรองประธานกรรมการมาประชุมหรือไม่อาจ

ปฏิบัติหน้าที่ได้ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

5. คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และกองทุน
- (2) กำหนดแผนการจัดหาเงินทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน
- (3) จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เสนอต่อคณะรัฐมนตรี
- (4) กำหนดแผนงาน และออกระเบียบ ข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้ง และแนวทางการบริหารงานกองทุน
- (5) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหา และจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
- (6) ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และการบริหารกองทุน
- (7) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้
- (8) ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่นๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้
- (9) เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของสำนักงาน อาจมีคำสั่งให้ข้าราชการหรือลูกจ้างของส่วนราชการ หรือคณะกรรมการอาจขอให้ คณะรัฐมนตรีมีมติให้พนักงาน หรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ไปช่วยปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้ โดยถือว่าเป็นการปฏิบัติราชการหรือปฏิบัติงานตามปกติ โดยจะให้ไปช่วยปฏิบัติงานเต็มเวลา บางเวลา หรือนอกเวลาก็ได้ อีกทั้งอาจกำหนดค่าตอบแทนให้แก่ผู้ไปช่วยปฏิบัติงานด้วยก็ได้
- (10) รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนให้คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
- (11) ปฏิบัติหน้าที่อื่น หรือตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจและ

หน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

6. การประชุมของคณะอนุกรรมการให้นำข้อ 4 มาให้กับการประชุมและวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมอนุกรรมการ โดยอนุโลม

7. ให้คณะกรรมการ ที่ปรึกษา และคณะกรรมการ ที่ได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบนี้ ได้เข้าประชุมค่าตอบแทนตามอัตราที่กำหนด ในพระราชกฤษฎีกาเบี้ยประชุมและค่าตอบแทนที่ปรึกษา ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง พ.ศ. 2523 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยเบิกจ่ายจากสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

หมวดที่ 2 สำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
2. สำนักงานมีอำนาจ หน้าที่ ดังต่อไปนี้
 - (1) ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
 - (2) ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการ
 - (3) ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน
 - (4) ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน
 - (5) ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อม ในการจัดตั้งกองทุน และแนวทางการบริหารกองทุน
 - (6) จัดให้มี หรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุน
 - (7) พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหารและจัดการกองทุน
 - (8) ให้การสนับสนุน ปรึกษาหารือ และข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบายระเบียบ หลักเกณฑ์ การดำเนินงานกองทุน

- (9) ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่นๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุน และรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการในส่วนการบริหารกองทุน
- (10) รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ
- (11) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

3. แบบคิดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กล่าวว่

1. จะต้องมีการเวียนสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม
2. การเลือกคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุมสำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นตาม ข้อ 17 ของระเบียบ

คณะกรรมการว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้

1. เป็นผู้อาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี
2. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ
3. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
4. ไม่เคยได้รับโทษจำคุก โดยพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
5. ไม่เคยเป็นผู้ต้องโทษในคดีอาชญากรรม
6. ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือถูกไล่ออกจากราชการหรือรัฐวิสาหกิจ
7. ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ตลอดจนยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย

4. แบบขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมใน

ด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน
2. คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน
3. ความรู้ ประสบการณ์ และความมั่นใจการบริหารกองทุนของคณะกรรมการ
4. ระเบียบ ข้อบังคับในการดำเนินการกองทุน
5. การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน หรือสมาชิกในการจัดการกองทุน
6. การปฏิบัติของสมาชิกตามระเบียบ และข้อบังคับของกองทุน
7. การเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุน

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบนี้เรียกว่า“ระเบียบกองทุนหมู่บ้านหนองจุ่น”มีดังต่อไปนี้

1. ที่ตั้งของกองทุนหมู่บ้านหนองจุ่น เลขที่ 7 หมู่ที่ 4 ตำบลขามทะเลสอ อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา รหัสไปรษณีย์ 30280 โทรศัพท์ 044-397172
2. วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน
 - (1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านเพื่อการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับสมาชิก
 - (2) เสริมสร้างศักยภาพ ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้าน ผู้การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน
 - (3) สร้างนิสัยการออม เสียสละ เอื้ออาทรต่อส่วนรวม เพื่อนบ้าน
 - (4) สร้างสำนึกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการ บริหาร รวมทั้งการกำหนดอนาคตของหมู่บ้านด้วยคุณค่า และภูมิปัญญาของตน
 - (5) เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถ และแก้ไขปัญหาตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง
 - (6) กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ
3. แหล่งที่มาของกองทุน ธนาคารออมสิน
 - (1) เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้
 - (2) ดอกผลหรือผลประโยชน์ใดๆจากกองทุน
 - (3) เงินค่าหุ้นและเงินฝาก

(4) เงินสมทบจากกลุ่มองค์กรสมาชิก

(5) ค่าธรรมเนียมแรกเข้า

(6) เงินกู้ยืม

4. คุณสมบัติของสมาชิก

(1) เป็นบุคคลธรรมดาที่มีชื่อในทะเบียนบ้านหนองขุ่น หมู่ที่ 4 ตำบลขามทะเลสอ อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา ไม่น้อยกว่า 1 ปี และคณะกรรมการตรวจสอบว่ามีที่อยู่อาศัย สิ่งปลูกสร้างอย่างถาวรอยู่ในหมู่บ้านจริง

(2) อายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป หรือเป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสและทะเบียนสมรส

(3) เป็นผู้มีความเห็นชอบกับระเบียบข้อบังคับของกองทุน

(4) เป็นผู้ประพฤติดี มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

(5) ไม่มีประวัติเสียด้านการเงิน

5. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก ต้องปฏิบัติดังนี้

(1) นำสำเนาหลักฐานบัตรประชาชน, สำเนาทะเบียนบ้านเพื่อประกอบการสมัคร พร้อมลงลายมือชื่อสำเนาถูกต้อง 1 ชุด

(2) เขียนใบสมัครตามแบบการขอสมัครเป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้านด้วยตนเอง พร้อมชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า 30 บาท

(3) ต้องถือหุ้นของกองทุนโดยกำหนดหุ้นละ 10 บาท และต้องถือหุ้นแรกเข้าจำนวน 10 หุ้น และจะต้องฝากถังจะทุกๆ 1 เดือน

(4) เมื่อคณะกรรมการพิจารณาคุณสมบัติและเห็นสมควรรับเข้าเป็นสมาชิก จะแจ้งให้บุคคลนั้นชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า ค่าหุ้น และกรอกใบสมัคร คณะกรรมการตรวจสอบความถูกต้องแล้วรับลงทะเบียนเข้าเป็นสมาชิก

6. สมาชิกขาด หรือ พ้นสภาพจากการเป็นสมาชิกตามสาเหตุต่างๆ ดังนี้

(1) ตาย

(2) ลาออก ต้องเขียนใบลาออกจากคณะกรรมการ

(3) ให้ออกตามมติเห็นชอบจากคณะกรรมการในการพิจารณาการกระทำผิด ของสมาชิกที่ร้ายแรงและขัดต่อข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน และให้สมัครเข้าเป็นสมาชิกอีกได้ แต่ทั้งนี้ต้องขาดจากการเป็นสมาชิกอย่างน้อย 2 ปี

- (4) เป็นบุคคลล้มละลาย
 - (5) ต้องโทษคดีอาชญากรรม หรือคดีอาชญากรรมร้ายแรง
7. คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
- (1) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี
 - (2) บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์
 - (3) ปฏิบัติอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียทางการเงิน ตลอดจนยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย
 - (4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
 - (5) ไม่เคยได้รับโทษจำคุก
 - (6) ไม่เคยต้องคำพิพากษาในความผิดต่อตำแหน่ง
 - (7) ไม่เคยถูกให้ออก ปลด หรือ ไล่ออกเพราะทุจริต
 - (8) ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิ
8. ประเภทการกู้ยืมมี 2 ประเภท
- (1) ประเภทรายบุคคล
 - (2) ประเภทกลุ่ม 5- 10 คน
9. วงเงินกู้
- (1) ประเภทรายบุคคล ไม่เกินคนละ 20,000 บาท
 - (2) ประเภทกลุ่ม ไม่เกินกลุ่มละ 50,000 บาท
10. การทำสัญญา
- (1) คณะกรรมการแต่งตั้งผู้แทนกรรมการอย่างน้อย 2 คน เป็นตัวแทนในการทำสัญญากู้ยืมเงินกับผู้ขอกู้ที่ได้รับการอนุมัติเงินกู้
 - (2) ผู้ขอกู้ต้องผ่านการตรวจสอบ หรือประเมินเหตุผลในการขอกู้จากคณะกรรมการ และ ลงนามในสัญญาเงินกู้ต่อหน้าคณะกรรมการ
 - (3) ผู้ขอกู้ต้องเปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคารที่ทางกองทุนกำหนดเพื่อรับเงินกู้
11. หลักประกันเงินกู้
- (1) ประเภทบุคคลที่เป็นสมาชิกอย่างน้อย 3 คน/หลักทรัพย์
 - (2) ประเภทกลุ่ม สมาชิกค้ำประกันร่วมรับผิดชอบภายในกลุ่ม
12. อัตราดอกเบี้ย แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ
- (1) ดอกเบี้ยเงินฝากหุ้นตั้งจะ ร้อยละ 4 บาท/ปี

- (2) ดอกเบี้ยเงินกู้ระยะ 1 ปี ร้อยละ 6 บาท/ปี
 (3) ดอกเบี้ยเงินกู้ระยะ 3 เดือน ร้อยละ 6 บาท/ปี

13. การส่งชำระ

- (1) ส่งเมื่อครบกำหนด เงินต้น + ดอกเบี้ย
 (2) แบ่งเป็น 3 งวด ๆ ละ 4 เดือน เงินต้น + ดอกเบี้ย

14. การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี

- (1) จัดสรรเป็นเงินปันผลค่าหุ้น/เงินฝากสัจจะ คืนร้อยละ 20
 (2) จัดสรรเป็นเงินทุนสำรองไม่เกินร้อยละ 30
 (3) จัดสรรเป็นเงินสวัสดิการสงเคราะห์ในหมู่บ้าน ไม่เกินร้อยละ 20
 (4) จัดสรรเป็นเงินสวัสดิการสมาชิก ไม่เกินร้อยละ 20
 (5) จัดสรรเป็นเงินค่าตอบแทนคณะกรรมการ ไม่เกินร้อยละ 10

6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

ข้อ 1 สมาชิกตามข้อ 18(3) ที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุนต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน โดยให้ยื่นคำขอกู้ดังกล่าวต่อคณะกรรมการกองทุนให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาเงินกู้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

ข้อ 2 คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้อย่างหนึ่ง ไม่เกินจำนวนสองหมื่นบาท ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่งให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป แต่ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้อย่างหนึ่งต้องไม่เกินจำนวนห้าหมื่นบาทการอนุมัติเงินกู้ฉุกเฉิน ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมและจำเป็น

ข้อ 3 ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเงินกู้ขึ้นตามคำขอทั้งหมดหรือบางส่วนให้บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงินตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ แจ้งให้ผู้ขอกู้และธนาคารรับทราบ โดยเร็ว

ให้คณะกรรมการกองทุนแต่งตั้งผู้แทนกรรมการกองทุนอย่างน้อยสองคน เป็นผู้แทนคณะกรรมการกองทุนในการทำสัญญากู้ยืมเงินกับผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้

ให้ผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ เปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคาร และแจ้งหมายเลขบัญชีออมทรัพย์ให้คณะกรรมการกองทุนรับทราบโดยเร็ว

การโอนเงินเข้าบัญชีผู้กู้ตามวรรคสอง ธนาคารจะเป็นผู้ทำหน้าที่โอนเงินเข้าในบัญชีผู้กู้ที่ผ่านการพิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุน ตามคำสั่งและเงื่อนไขคณะกรรมการกองทุน คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะส่วนบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

ข้อ 4 ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก โดยคำนึงถึงจารีตประเพณี และสภาพเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหลัก และปิดประกาศอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนดังกล่าวอย่างเปิดเผย

ข้อ 5 การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนให้ผู้ชำระให้แล้วเสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ทำสัญญา

การชำระคืนเงินกู้หรือเงินลงทุนทุกประเภท ผู้กู้หรือที่นำเงินไปลงทุนจะต้องนำเงินไปส่งคืน ณ ธนาคาร และนำหลักฐานการชำระคืนเงินกู้หรือเงินลงทุนไปมอบให้คณะกรรมการกองทุน เพื่อเป็นหลักฐานในการจัดทำบัญชีหรือดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

ข้อ 6 ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระเบียบหรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนดไว้อย่างแน่นอนสำหรับจำนวนที่ขาดหรือค้างชำระ เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้

คณะกรรมการกองทุนอาจพิจารณายกเลิกหรือปรับลดเบี้ยปรับให้แก่ผู้กูรายหนึ่งรายใดก็ได้เมื่อมีเหตุผลอันสมควร และด้วยความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิกด้วยเสียงเกินกึ่งหนึ่งหรือดำเนินการอื่น ๆ ตามระเบียบที่กองทุนกำหนด

ข้อ 7 ในกรณีที่ผู้กู้มิได้เริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงินหรือเมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้กู้นำเงินไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ให้คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนที่ค้างชำระคืนเต็มจำนวนได้โดยทันที

ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อลงมติให้ผู้ซึ่งนำเงินไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในคำขอกู้เงินพ้นจากสมาชิกภาพในระยะเวลาสามสิบวันหลังจาก

วันยกเลิกสัญญา สมาชิกซึ่งที่ประชุมสมาชิกมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพการเป็นสมาชิก ห้ามมิให้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนเป็นระยะเวลาสองปี

7. หลังการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล

รูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล

จำเนียร สุขหลาย และคณะ ได้สรุป รูปแบบการประเมิน ชีพฟ์โมเดล ในหนังสือรวมบทความทางการประเมินโครงการ(สมหวัง พิธิยานุวัฒน์.(บรรณาธิการ) 2544:221-234) ดังนี้

สตัฟเฟิลบีม (อ้างใน จำเนียร สุขหลายและคณะ) ได้เสนอแบบจำลอง CIPP เพื่อประเมินโครงการ ซึ่งได้ให้ความหมายของการประเมินผลว่า “เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่” แบบจำลอง CIPP ประเมินด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การประเมินบริบทหรือสถานะแวดล้อม เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผลเพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการและความจำเป็นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนการศึกษา ปัจจัยหาอุปสรรค อันจะนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้นเป็นการจัดหา ข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่วางไว้ ประเมินในด้าน ต่าง ๆ คือ

- ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัด โครงการ วางแผน,ออกแบบ
- ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ
- การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้ เช่น

หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ เป็นต้น

โดยประเมินอัตราค่าจ้าง เวลา งบประมาณ วิธีการ ภายในโครงการเท่านั้น รูปแบบคำถาม เช่น แผนงานที่กำหนดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ จะดำเนินการกับยุทธวิธีที่เลือกมาอย่างไร เป็นต้น

3. การประเมินกระบวนการ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

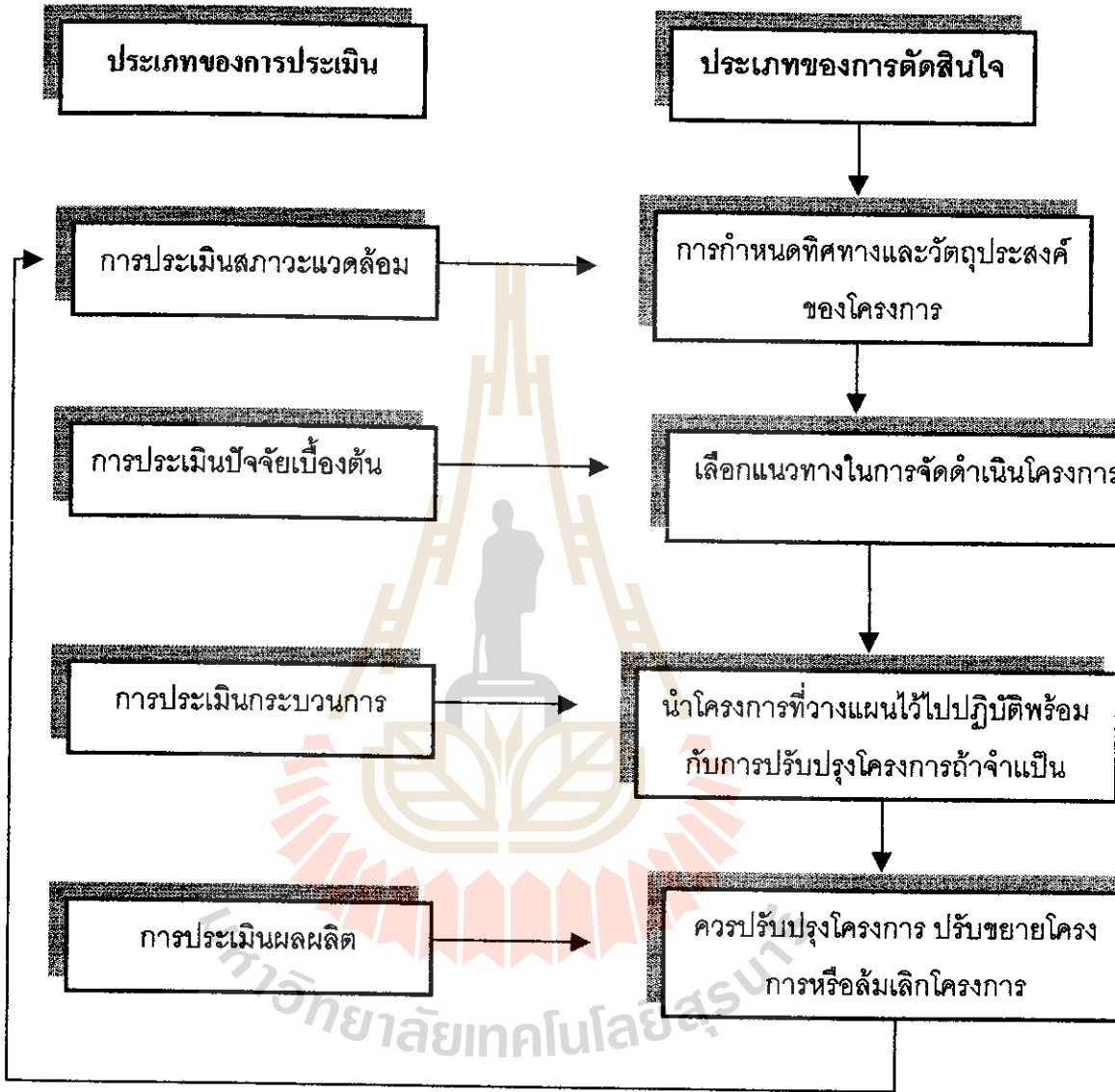
- เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้
- เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน
- เพื่อเป็นการสะสมถึงการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ส่วนประกอบที่สำคัญของการประเมินกระบวนการ มี 4 อย่าง คือ

- 1) การจัดทำนักประเมินกระบวนการเต็มเวลา
- 2) เครื่องมือที่เป็นสื่อในการบรรยายกระบวนการ
- 3) การร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอระหว่างนักประเมิน โครงการและบุคลากร
ในโครงการ หรือในแผนงานเอง
- 4) การปรับปรุงโครงร่างการประเมินอยู่
การทำตามกระบวนการ จำเป็นต้องมีข้อมูลย้อนกลับ โดยต่อเนื่องเกี่ยวกับว่าทำ
อย่างไร โครงการ

นั่นจึงจะทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ที่สุด การประเมินกระบวนการให้ข้อมูลแก่ผู้ตัดสินใจในการคาด
คะเนล่วงหน้า การปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาและบันทึกกระบวนการสำหรับแปลความหมายของความ
สำเร็จของโครงการ

4. การประเมินผลผลิต เพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุด
จักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังมีคามจำเป็นอย่างยิ่งในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วย

ภาพที่ 3 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจในแบบจำลองชีพ

8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนและชุมชนเมือง โดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนให้เป็นคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง มีการเกื้อกูล ผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม และเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน และเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชน สำหรับกองทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วนอีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารการจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคตจากความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จ และได้รับการอนุมัติให้ตั้งกองทุนบริหารจัดการ โอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้วหรือชุมชนที่ยังไม่ได้รับการอนุมัติก็ตาม การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนากองทุนไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เป็นภารกิจที่ต้องมีการดำเนินการสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงเห็นสมควรให้มีการสนับสนุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยให้ทุนการศึกษาแก่บัณฑิตเพื่อการศึกษาหลักสูตรการจัดการและการประเมินโครงการ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่กำหนดการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา ซึ่งจะช่วยในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้แก่ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับต่างอีกทางหนึ่ง และส่งเสริมให้บัณฑิตที่ต้องการพัฒนาบ้านเกิดมีโอกาสกระทำได้ อีกทั้งบัณฑิตได้มีการยกระดับการศึกษาควบคู่กับการปฏิบัติงานในพื้นที่ สมควรให้สถาบันการศึกษาทั้งในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัย จัดทำหลักสูตร โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารการจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัย และการประเมินผลโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมทั้งการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและการพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือและผู้จบหลักสูตรจะได้รับ “ประกาศนียบัตรบัณฑิต” ซึ่งเป็นการประเมินบัณฑิตดังกล่าวทางหนึ่ง

9. เอกสารหลักวิชาอื่นๆ

ได้รวบรวมและนำข้อมูลจากชุดวิชา วิจัยชุมชน สรุปเนื้อหาได้ดังนี้

9.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

การพัฒนาชุมชน (Community Development) “การพัฒนา” (Developments) เป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ

นักวิชาการด้านการพัฒนาจำนวนมากให้ความเห็นว่าการพัฒนาในแนวเก่าที่มุ่งให้ความช่วยเหลือทั้งทางด้านบุคลากร วิชาการ และทรัพยากรจากภายนอกเข้าไปเพียงฝ่ายเดียวนั้น ไม่เพียงพอที่จะแก้ไขปัญหาของชุมชนให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาได้ เพราะการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชนจะบังเกิดผลเมื่อมีการเรียนรู้ร่วมกันจากการกระทำของทั้งนักพัฒนาและประชาชนอยู่ในชุมชนนั้นๆ โดยมีประชาชนเป็นผู้กระทำ (Actor) ในการพัฒนามิใช่เป้าหมายหรือผู้ถูกกระทำในกระบวนการดังกล่าว การเรียนรู้ร่วมกันผ่านการดำเนินงานพัฒนาจะก่อให้เกิด “ปัญญา” และ “พลัง” ในการก้าวผ่านความยากลำบากในการแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างมั่นคง ในการพัฒนา ยุคปัจจุบัน จึงได้มีการกล่าวถึงการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น จนกลายเป็นกระแสหลักของการพัฒนาสังคมของทุกประเทศ

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอนของโครงการพัฒนาชนบท การมีส่วนร่วมต้องเป็นไปในรูปที่ผู้รับการพัฒนา เข้ามามีส่วนกระทำให้เกิดการพัฒนา มิใช่เป็นผู้รับการพัฒนาตลอดไป ทั้งนี้เป็นการเกื้อหนุนให้เกิดการพัฒนาที่แท้จริงและถาวร

การมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่ใช่หมายความว่าเพียงการดึงประชาชนเข้ามาทำกิจกรรมตามที่ผู้นำท้องถิ่นคิดหรือจัดทำขึ้น เพราะแท้จริงแล้วในหมู่บ้านหรือชุมชนต่างๆ มีกิจกรรมและวิถีดำเนินงานของตนอยู่แล้ว ประชาชนมีศักยภาพที่จะพัฒนาหมู่บ้านของตนได้ แต่ผู้บริหารการพัฒนามักไม่สนใจสิ่งที่มีอยู่แล้ว โดยพยายามสร้างสิ่งใหม่ๆ ขึ้นมาเพื่อให้ได้ชื่อว่าเป็นความคิดหรือโครงการของตนซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น อันเป็นกระบวนการขั้นต้นของการวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นที่อยู่อาศัยในการดำรงชีวิตของตน นอกจากนั้นหลังจากที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์และแผนงานร่วมกัน และปฏิบัติงานตามแผนงาน

ของโครงการดังกล่าวร่วมกันแล้วยังมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการบริการ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการควบคุมประเมินผลโครงการต่างๆ ของท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นไปได้โดยทางอ้อม คือ ผ่านกรรมการที่เป็นฝ่ายบริหารงานของหมู่บ้านหรือเป็นไปได้โดยตรง คือ ได้เข้ามีส่วนร่วมด้วยตนเอง

ปารีชาติ วลัยเสถียร (2542 :138-139) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผนการตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผลรวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

(1) การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชน หรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิดกระบวนการ และ โครงการสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตน และ ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

(2) การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลักโดยการกระจายอำนาจในการวางแผน จากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เพื่อให้ภูมิภาคมีลักษณะเป็นเอกเทศ ให้มีอำนาจทางการเมือง การบริหาร มีอำนาจต่อรองในการจัดสรรทรัพยากรอยู่ในมาตรฐานเดียวกันโดยประชาชนสามารถตรวจสอบได้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการคืนอำนาจ ในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง

ฮุกเวลท์ (ankie M.M. Hoogvelt) ได้ขยายความเพื่อเติมว่าการพัฒนาเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงซึ่งมี 3 ลักษณะ

1. การพัฒนาเป็นกระบวนการ (Process) เพราะการพัฒนาเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องตั้งแต่วิวัฒนาการของกระบวนการแห่งความเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงของสังคม ตลอดถึงองค์การทางวัฒนธรรมของมนุษย์

2. การพัฒนาเป็นลักษณะปฏิสัมพันธ์ (Interaction) เพราะการพัฒนาเป็นกระบวนการหนึ่งของความเจริญเติบโต และการเปลี่ยนแปลงของสังคมภายใต้เงื่อนไขของการปฏิสัมพันธ์กับสังคมอื่นๆ

3. การพัฒนามีลักษณะเป็นปฏิบัติการ (Action) เพราะการพัฒนาต้องมีการวางแผน

แผนอย่างรอบคอบและตรวจสอบกระบวนการแห่งความเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลง

9.2 ความเข้มแข็ง

ลักษณะชุมชนเข้มแข็ง

- 1) สมาชิกชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง
- 2) สมาชิกชุมชนมีจิตสำนึกการพึ่งตนเอง เอื้ออาทร รักและห่วงใยซึ่งกันและกัน อีกทั้งพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน
- 3) สมาชิกชุมชนเลือกกำหนดผู้นำชุมชน ผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผู้แทนชุมชน หลากหลายด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง
- 4) มีกระบวนการชุมชนที่มีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชน ซึ่งขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรชุมชนในลักษณะเปิดกว้าง โปร่งใสและมีการแสดงความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้สำหรับสมาชิกทั้งหมด
- 5) สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ร่วม ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามและประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการของชุมชน
- 6) สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน
- 7) มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วย การพัฒนาทุกๆ ด้านของชุมชน ที่มุ่งการพึ่งตนเองเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกๆ คนและหวังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 8) การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุดไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป
- 9) มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้าน/ชุมชนอื่นๆ ท้องถิ่น ภาคราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการและอื่นๆ ในลักษณะการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียม

นอกจากนี้ สัตถุญา สัตถุญาวิวัฒน์ (2541:14 – 17) ได้กล่าวถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง 4 ประการ

1. เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ทุกคนในชุมชนร่วมเรียนรู้ ชุมชนนั้นจะรู้ทันข่าวทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งการเพิ่มพูนความรู้ อยู่เสมอ
2. เป็นชุมชนที่รู้จักจัดการตัวเอง (Community Management) ด้วยกิจกรรม

- 4 ประการ คือ การวางแผน การจัดการกระบวนการของตนเอง การลงมือปฏิบัติตามแผนการประเมินผล
3. เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ (Spirituality) อาจแสดงถึงความกักตื้อต่อชุมชน ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ห่วงแทน มีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกัน
4. เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ (Peaceful) คนมีคุณภาพและคุณธรรม สงบสุขจิตใจเยือกเย็น

9.3 เครื่องข่ายองค์กรการเรียนรู้

การจัดการกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) สามารถทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้

- 1) จัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ของหมู่บ้านเพื่อทำความเข้าใจและเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นต่างๆ
- 2) จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือจัดทัศนศึกษาดูงานระหว่างกลุ่มองค์กรต่างๆ
- 3) ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะด้านต่างๆ
- 4) ลงมือปฏิบัติจริง
- 5) ถอดประสบการณ์และสรุปบทเรียนที่จะนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการทำงานที่เหมาะสม

9.4 ประชาคม

การจัดเวทีประชาคม คือพื้นที่สาธารณะ : Public Space หรือสถานที่ที่ทุกคนสามารถมาพบปะรวมตัวกัน เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยน ถกแถลง ข้อมูล ความคิดเห็น คุณค่า อุดมการณ์ ปัญหา วางแผน ทำงานร่วมกัน เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือชุมชน อาจเป็นเวทีการประชุมที่มีรูปแบบเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ เช่น การสนทนา แลกเปลี่ยนที่ศาลาวัด หรือพบกันเป็นครั้งคราวก็ได้ การพูดคุยในเวทีประชาคม เป็นบรรยากาศของความร่วมมือกันมีมิตรภาพ และสัมพันธ์ภาพที่เท่าเทียมกันเกิดความกลมกลืน สนิทฉันท์ (Harmony)

9.5 การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)

“การพัฒนาที่ยั่งยืน” หมายถึง รูปแบบการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรที่มีการจัดการทรัพยากรใช้ประโยชน์ที่มีอยู่ในปัจจุบันอย่างเหมาะสมไม่ก่อให้เกิดภาวะความเสี่ยงแก่คนรุ่นหลัง

การพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย

1. ความคงอยู่ยืนยาว (Perpetuity)
2. ความเหมาะสม (Optimization)
3. การจัดการ (Management)
4. การพัฒนาที่ยั่งยืน (Bomdary)

ดังพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ว่าด้วยเกษตรทฤษฎีใหม่

ทฤษฎีใหม่ : ทำไม่ใหม่

1. มีการบริหารและจัดแบ่งที่ดินแปลงเล็กออกเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน เพื่อประโยชน์สูงสุดของเกษตรกรซึ่งไม่เคยมีใครคิดมาก่อน
2. มีการคำนวณโดยหลักวิชาการ เกี่ยวกับปริมาณน้ำที่จะกักเก็บให้พอเพียงต่อการเพาะปลูกได้อย่างเหมาะสมตลอดปี
3. มีการวางแผนที่สมบูรณ์แบบสำหรับเกษตรกรรายย่อยโดยมีถึง 3 ชั้นคอน

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่หนึ่ง

การจัดสรรพื้นที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน ให้แบ่งพื้นที่ ออกเป็น 4 ส่วนตามอัตราส่วน 30:30:30:10 ซึ่งหมายถึง พื้นที่ส่วนที่หนึ่ง ประมาณ 30% ให้ขุดสระเก็บกักน้ำเพื่อใช้เก็บกักน้ำฝนในฤดูแล้งตลอดจนการเลี้ยงสัตว์น้ำและพืชน้ำต่าง ๆ

พื้นที่ส่วนที่สองประมาณ 30 ให้ปลูกข้าวในฤดูฝน เพื่อใช้เป็นอาหารกลางวันสำหรับครอบครัวให้เพียงพอตลอดปี เพื่อตัดค่าใช้จ่ายและสามารถพึ่งตนเองได้

พื้นที่ส่วนที่สาม ประมาณ 30 ให้ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก พืชไร่ พืชสมุนไพร เป็นต้น เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน หากเหลือบริโภคก็นำไปจำหน่าย

พื้นที่ส่วนที่สี่ ประมาณ 10 เป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ ถนนหนทาง และ โรงเรียนอื่นๆ

หลักการและแนวทางสำคัญ

1. เป็นระบบการผลิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่เกษตรกรสามารถเลี้ยงตนเองได้ในระดับที่ประหยัดก่อน ทั้งนี้ชุมชนต้องมีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันทำนองเดียวกับการ “ลงแขก” แบบดั้งเดิมเพื่อลดค่าใช้จ่าย
2. เนื่องจากข้าวเป็นปัจจัยหลักที่ทุกครัวเรือนจะต้องบริโภค ดังนั้นจึงประมาณว่าครอบครัวหนึ่งทำนาประมาณ 5 ไร่ จะทำให้มีข้าวพอกินตลอดปี โดยไม่ต้องซื้อหาในราคาแพงเพื่อยึดหลักพึ่งตนเองได้อย่างมีอิสระภาพ

3. ต้องมีน้ำเพื่อการเพาะปลูกสำรองไว้ใช้ในฤดูแล้งหรือระยะฝนทิ้งช่วงได้อย่างพอเพียง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องกันที่ดินส่วนหนึ่งไว้จุดตระน้ำ โดยมีหลักว่าต้องมีน้ำเพียงพอที่จะทำการเพาะปลูกได้ตลอดปี ทั้งนี้ได้พระราชดำริเป็นแนวทางว่าต้องมีน้ำ 1,000 ลูกบาศก์เมตรต่อการเพาะปลูก 1 ไร่ โดยประมาณ ฉะนั้นเมื่อทำนา 5 ไร่ ทำพืชไร่หรือไม้ผลอีก 5 ไร่ (รวมเป็น 10 ไร่) จะต้องมีน้ำ 10,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี

ดังนั้นหากตั้งสมมุติฐานว่ามีพื้นที่ 15 ไร่ ก็จะสามารถกำหนดสูตรคร่าวๆ ว่า แต่ละแปลงประกอบด้วย นา 5 ไร่ พืชไร่พืชสวน 5 ไร่ ที่อยู่อาศัยและอื่นๆ 2 ไร่ สระน้ำ 3 ไร่ ถัง 4 เมตร จุ 19,000 ลูกบาศก์เมตร ซึ่งเป็นปริมาณน้ำที่เพียงพอที่จะสำรองไว้ใช้ยามฤดูแล้ง แต่ทั้งนี้ ขนาดของสระเก็บกักน้ำขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศและสภาพแวดล้อม ดังนี้

- ถ้าเป็นพื้นที่ทำการเกษตรอาศัยน้ำฝน สระน้ำควรมีลักษณะลึกเพื่อป้องกันไม่ให้น้ำระเหยได้มากเกินไป ซึ่งจะทำให้มีน้ำใช้ตลอดทั้งปี
- ถ้าเป็นพื้นที่ทำการเกษตรในเขตชลประทาน สระน้ำอาจมีลักษณะลึกหรือตื้น และแคบหรือกว้างก็ได้โดยพิจารณาตามความเหมาะสมเพราะสามารถมีน้ำมาเติมอยู่เรื่อยๆ

การมีสระเก็บกักน้ำก็เพื่อให้เกษตรกรได้มีน้ำใช้อย่างสม่ำเสมอทั้งปี (ทรงเรียกว่า Regulator หมายถึงการควบคุมให้ดีมีระบบน้ำหมุนเวียนใช้เพื่อการเกษตรได้โดยตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน้าแล้งและระยะฝนทิ้งช่วง แต่มีได้หมายความว่าเกษตรกรจะสามารถปลูกข้าวนาปรังได้ เพราะหากน้ำในสระเก็บกักน้ำไม่เพียงพอ ในกรณีมีเขื่อนอยู่บริเวณใกล้เคียงก็อาจจะสูบน้ำมาจากเขื่อน ซึ่งจะทำให้ น้ำในเขื่อนหมดได้ แต่เกษตรกรควรทำนาในหน้าฝน และเมื่อถึงฤดูแล้งหรือฝนทิ้งช่วงให้เกษตรกรใช้น้ำที่ได้เก็บตุนนั้นให้เกิดประโยชน์ทางการเกษตรอย่างสูงสุด โดยพิจารณาปลูกพืชให้เหมาะสมกับฤดูกาล เช่น หน้าฝน จะมีน้ำมากพอที่จะปลูกข้าวหรือพืชชนิดอื่นๆ ได้ หน้าแล้งหรือฝนทิ้งช่วงควรปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อย เช่น ถั่วต่างๆ

4. การจัดแบ่งแปลงที่ดิน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงคำนวณ และคำนึงจากอัตราการถือครองที่ดินถั่วเฉลี่ยครัวเรือนละ 15 ไร่ อย่างไรก็ตามหากเกษตรกรมีพื้นที่ถือครองน้อยกว่า หรือมากกว่านี้ก็สามารถใช้อัตราส่วน 30 ต่อ 30 ต่อ 30 ต่อ 10 ไปเป็นเกณฑ์ปรับใช้ได้กล่าว คือ 30% ส่วนแรกจุดตระน้ำ (สามารถเลี้ยงปลา ปลูกพืชไร่ เช่น ผักบุ้ง ผักกะเฉด เป็นต้น ได้ด้วย) และบนสระอาจจะสร้างเล้าไก่ได้ด้วย 30% ส่วนที่สองทำนา 30% ส่วนที่สาม ปลูกพืชไร่ พืชสวน (ไม่

ผลไม้ยืนต้น ไม้ใช้สอย ไม้เพื่อเป็นเชื้อฟืน ไม้สร้างบ้าน พืชไร่ พืชผักสมุนไพร เป็นต้น)10% สุกท้ายเป็นที่อยู่อาศัยและอื่นๆ (ถนน คันดิน กองฟาง ลานตาก กองปุ๋ยหมัก โรงเรือน โรงเพาะเห็ด คอกสัตว์ ไม้ดอก ไม้ประดับ พืชผักสวนครัวหลังบ้าน เป็นต้น)อย่างไรก็ตามอัตราส่วนดังกล่าวเป็นสูตรหรือหลักการโดยประมาณเท่านั้น สามารถปรับปรุงแปลงได้ตามความเหมาะสม โดยขึ้นอยู่กับสภาพของพื้นที่ดิน ปริมาณน้ำฝนและสภาพแวดล้อม เช่น ในกรณีภาคใต้ที่มีฝนตกชุกกว่าภาคอื่น หรือพื้นที่ใดมีแหล่งน้ำ มาเติมสระได้ต่อเนื่อง ก็อาจลดขนาดของบ่อหรือสระน้ำให้เล็กลง เพื่อเก็บพื้นที่ไว้ใช้ประโยชน์อื่นต่อไปได้

ทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้า

หลักการดังกล่าวมาแล้วเป็นทฤษฎีใหม่ขั้นที่หนึ่ง เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการและปฏิบัติตามขั้นที่หนึ่งในที่ดินของตนเองจนได้ผลแล้ว เกษตรกรก็จะสามารถพัฒนาตนเองไปสู่ขั้นพอกอยู่พอกินและตัดค่าใช้จ่ายลงเกือบหมด มีอิสระจากสภาพปัจจัยภายนอกและเพื่อให้มีผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงควรที่จะดำเนินการตามขั้นที่สองและสาม ต่อไปตามลำดับ ดังนี้

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สอง

เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการและได้ปฏิบัติในที่ดินของตนเองจนได้ผลแล้ว ก็ต้องเริ่มขั้นที่สอง คือให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูป กลุ่ม หรือสหกรณ์ ร่วมแรง ร่วมใจกันดำเนินการในด้าน

1. การผลิต เกษตรกรจะต้องร่วมมือกันในการผลิต โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นเตรียมดิน การหาพันธุ์พืช ปุ๋ย การจัดหาปุ๋ยและอื่นๆ เพื่อการเพาะปลูก
2. การตลาด เมื่อมีผลผลิตแล้ว จะต้องเตรียมการต่างๆเพื่อการขายผลผลิตให้ได้ประโยชน์สูงสุด เช่น การเตรียมลานตากข้าวร่วมกันการจัดหาขู้งรวบรวมข้าวเตรียมหาเครื่องสีข้าวตลอดจนการรวมกันขายผลผลิตให้ได้ราคาดีและลดค่าใช้จ่ายลงด้วย
3. การเป็นอยู่ (กะปิ น้ำปลา อาหาร เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น) ในขณะเดียวกันเกษตรกรต้องมีความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควร โดยมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหารการกินต่างๆ กะปิ น้ำปลา เสื้อผ้า ที่พอเพียง
4. สวัสดิการ (สาธารณสุข เงินกู้) แต่ละชุมชนควรมีสวัสดิภาพและบริการที่จำเป็น เช่น มีสถานอนามัยเมื่อยามป่วยไข้ หรือมีกองทุนไว้กู้ยืมเพื่อประโยชน์ในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

5. การศึกษา (โรงเรียน ทุนการศึกษา) ชุมชนควรมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา เช่น มีกองทุนเพื่อการศึกษาเล่าเรียนให้แก่เยาวชนของชุมชนเอง
6. สังคมและศาสนา ชุมชนควรเป็นที่รวมในการพัฒนาสังคมและจิตใจ โดยมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว กิจกรรมทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นส่วนราชการ องค์กรเอกชน ตลอดจนสมาชิกในชุมชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญ

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สาม

เมื่อดำเนินการผ่านขั้นที่สองแล้วเกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรก็ควรพัฒนาก้าวหน้าไปสู่ขั้นที่สามต่อไป คือ ติดต่อประสานงานเพื่อจัดหาทุนหรือแหล่งเงิน เช่น ธนาคารหรือบริษัท ห้างร้านเอกชน มาช่วยในการลงและพัฒนาคุณภาพชีวิต

ทั้งนี้ ทั้งฝ่ายเกษตรกรและฝ่ายธนาคารบริษัทเอกชนได้รับประโยชน์ร่วมกันกล่าวคือ

- เกษตรกรขายข้าวได้ในราคาสูง
- ธนาคารหรือบริษัทเอกชนสามารถซื้อข้าวบริโภคในราคาต่ำ
- เกษตรกรซื้อเครื่องบริโภค อุปกรณ์ได้ในราคาต่ำเพราะรวมกันซื้อเป็นจำนวนมาก เป็นร้านสหกรณ์ราคาขายส่ง
- ธนาคารหรือบริษัทเอกชน จะสามารถกระจายบุคลากรเพื่อไปดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

ประโยชน์ของทฤษฎีใหม่

จากพระราชดำรัสของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ นั้น พอจะสรุปได้ดังนี้

1. ให้ประชาชนพอยู่พอกินสมควรแก่อัตราภาพในระดับที่ประหยัด ไม่คอกอยาก และเลี้ยงตนเองได้ตามหลักปรัชญาของ “เศรษฐกิจพอเพียง”
2. ในหน้าแล้งมีน้ำน้อย ก็สามารถที่จะเอาน้ำในสระที่เก็บไว้มาปลูกพืชผักต่างๆ ที่ใช้น้ำน้อยได้ โดยไม่ต้องเบียดเบียนชลประทาน
3. ในปีที่ฝนตกตามฤดูกาล โดยมีน้ำดีตลอดปี ทฤษฎีใหม่นี้สามารถสร้างรายได้ให้รายขึ้นได้
4. ในกรณีที่เกิดอุทกภัยก็สามารถฟื้นตัว และช่วยตนเองได้ในระดับหนึ่ง โดยที่ทางราชการไม่ต้องช่วยเหลือมากเกินไป เป็นการประหยัดงบประมาณด้วย

1. การดำเนินการตามทฤษฎีใหม่นั้น มีปัจจัยประกอบหลายประการขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่น ฉะนั้นเกษตรกรควรขอรับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ด้วย
2. การขุดสระน้ำนั้น จะต้องสามารถเก็บกักน้ำได้เพราะสภาพดินในแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกัน เช่น ดินร่วน ดินทราย ซึ่งเป็นดินที่ไม่สามารถอุ้มน้ำได้หรือเป็นดินเปรี้ยว ดินเค็ม ซึ่งจะไม่เหมาะกับพืชที่ปลูกได้ ฉะนั้นจะต้องพิจารณาให้ดีและควรขอรับคำแนะนำ จากเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดิน หรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อน
3. ขนาดของพื้นที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงคำนวณจากอัตราการใช้ที่ดิน ถัวเฉลี่ยครัวเรือนละ 15 ไร่ แต่ให้พึงเข้าใจว่าอัตราส่วนเฉลี่ยขนาดพื้นที่นี้มีใช้หลักตายตัว หากพื้นที่การถือครองของเกษตรกรจะมีน้อยกว่าหรือมากกว่านี้ ก็สามารถนำสัดส่วนไปปรับใช้ได้ โดยถือเกณฑ์เฉลี่ย
4. การปลูกพืชหลายชนิด เช่น ข้าว ไม้ผล พืชผัก พืชไร่ และพืชสมุนไพร อีกทั้งยังมีการเลี้ยงปลาหรือสัตว์อื่นๆ ซึ่งเกษตรกรสามารถนำมาบริโภคได้ตลอดทั้งปี เป็นการลดค่าใช้จ่ายในส่วนของการอาหารสำหรับครอบครัวได้ และส่วนที่เหลือสามารถจำหน่ายได้เป็นรายได้แก่ครอบครัวได้อีก
5. ความร่วมมือร่วมใจของชุมชนจะเป็นกำลังสำคัญในการปฏิบัติตามหลักทฤษฎีใหม่ เช่น การลงแรงช่วยเหลือกันหรือที่เรียกว่าการลงแขก นอกจากจะทำให้เกิดความรัก ความสามัคคีในชุมชนแล้วยังเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานได้อีกด้วย
6. ในระหว่างการขุดสระน้ำ จะมีดินที่ถูกขุดขึ้นมาเป็นจำนวนมาก หน้าดินซึ่งเป็นดินดีควรนำไปกองไว้ต่างหาก เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการปลูกพืชต่างๆ ในภายหลัง โดยนำมาเกลี่ยคลุมดินชั้นล่างที่เป็นดินไม่ดี ซึ่งอาจนำมาถมทำขอบสระน้ำหรือยกร่องสำหรับปลูกไม้ผล

9.6 ธุรกิจชุมชน เป็นแนวทางพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เป็นส่วนสำคัญในการลดสภาพปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ในระดับครอบครัว เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาโสเภณีเด็ก โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นกลุ่มได้ 4 กลุ่มดังนี้

1. หน่วยงานของรัฐ
2. หน่วยงาน อาสาสมัครของเอกชน
3. โครงการหลวง

4. บ้าน, วัด, โรงเรียน

ธุรกิจชุมชน คือ การรวมตัวของคนในชุมชนเพื่อดำเนินธุรกิจ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนร่วมเป็นเจ้าของ และร่วมดำเนินกิจการ ตลอดจนร่วมรับผลประโยชน์จากการดำเนินงานนั้น ลักษณะเด่นของธุรกิจคือเป็นธุรกิจขนาดเล็ก มีความคล่องตัวในการบริหาร รายได้จากยอดขายไม่มากนัก ต้นทุนในการดำเนินกิจการไม่มากนักในระยะเริ่มต้น การติดต่อ และการให้บริการลูกค้าเป็นไปอย่างใกล้ชิด การเริ่มต้นธุรกิจทำได้ง่าย ประเภทของธุรกิจชุมชนแบ่งออกได้เป็น ธุรกิจการผลิต ธุรกิจค้าปลีก ธุรกิจบริการ นอกจากนี้ธุรกิจชุมชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ กล่าวคือเปิดโอกาสให้มีการประกอบการก่อให้เกิดการว่างงาน ส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรม และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนการสร้างจิตสำนึกการจัดการธุรกิจชุมชนทำได้โดยรวม ทำให้สังคมของท้องถิ่นพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยการเพิ่มขีดความสามารถให้คนในชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งขีดความสามารถทางปัญญา ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และช่วยทำให้สังคมมีความสุข รักใคร่กลมเกลียว ช่วยเหลือเกื้อกูลกันอันเป็นการเพิ่มทุนทางสังคม

9.7 ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้าน

การทำบัญชีและรายงานให้จัดทำบัญชีและรายงานแยกรายงานแยกเป็น 2 ชุด ตามกิจกรรมกองทุน คือ กิจกรรมกองทุน 1 ล้านบาท และกิจกรรมเงินออมของสมาชิกกองทุน ทุกครั้งที่มีการรับจ่ายเงินให้วันที่บัญชีควบคุมให้ถูกต้องครบถ้วนเพื่อประโยชน์ ดังนี้

1. เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่รับผิดชอบบริหารจัดการการเงินกองทุน ใช้ควบคุมการรับ - จ่ายเงินให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุน
2. เพื่อรายงานผลการดำเนินงานและฐานะทางการเงินประจำเดือน และรายละเอียดที่เกี่ยวข้องให้สมาชิกและสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านแห่งชาติ ใช้ในการติดตามผลการดำเนินงาน
3. เพื่อจัดทำรายงานการเงินประจำปี แสดงผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของกองทุนส่งให้ผู้ตรวจสอบบัญชีที่คณะกรรมการกำหนดตรวจสอบและรายงานผลให้คณะกรรมการทราบ พร้อมประกาศเปิดเผยให้ประชาชนและสมาชิกทราบ

ดังนั้น เพื่อให้การควบคุมการดำเนินงานกองทุนเป็น ไปตามวัตถุประสงค์
 อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและเป็นไปตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ
 เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงานการควบคุมและการตรวจสอบ ให้คณะกรรมการ
 กรรมการทุนเปิดบัญชีเงินฝากธนาคารที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน
 เมืองชาติกำหนดเป็น 2 บัญชี ดังนี้

1. ชื่อบัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หมู่บ้าน... (บัญชีที่ 1) เพื่อ
 รับโอนเงิน 1 ล้านบาท จากบัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองชาติ หรือตามวง
 เงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการ และเพื่อรับเงินจากการชำระหนี้จากลูกหนี้
 (เงินต้นและดอกเบี้ย) ที่กู้จากเงินกองทุน 1 ล้านบาท

2. ชื่อบัญชีเงินออมของสมาชิกกองทุน หมู่บ้าน... (บัญชีที่ 2) เพื่อรับเงิน
 จากสมาชิกของกองทุนตามที่ได้ตกลงที่จะฝากเงินหรือออมเงินกับกองทุน เป็น
 เงินสะสมของสมาชิก และเพื่อรับเงินจากการชำระหนี้จากหนี้ (เงินต้นและดอก
 เบี้ย) ที่กู้จากเงินออมของสมาชิก

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

1. วิธีการประเมินโครงการ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านกองทุนหมู่บ้านได้ใช้แนวความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า ชิพพ์โมเดล ตามกรอบความคิดทฤษฎีที่เสนอไว้ในบทที่ 1 ซึ่งประกอบด้วย การประเมิน 4 องค์ประกอบ ดังนี้

- 1.1 การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของชุมชนท้องถิ่น
- 1.2 การประเมินปัจจัย (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการบริหารจัดการและของหน่วยระบบกิจการของผู้กู้
- 1.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการของสองระบบคือ หน่วยระบบ A ระบบบริหารจัดการกองทุน และ หน่วยระบบ B หน่วยระบบกิจการของผู้กู้
- 1.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการกองทุนและหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการประเมินโครงการหมู่บ้านหนองซุ่น มีครัวเรือนทั้งหมด 291 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด 1,304 คน เป็นชายจำนวน 673 คน หญิงจำนวน 631 คน

กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำหรับการประเมินโดยวิธีการสุ่มโดยบังเอิญซึ่งจำแนกออกได้ดังนี้

2.1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	15 คน
2.2 สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	156 คน
2.2.1 สมาชิกที่ได้รับอนุมัติให้กู้	จำนวน	122 คน
2.2.2 สมาชิกทั่วไป	จำนวน	31 คน

2.3 ชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 1,151 คน

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยภาพรวมตามแนวคิดเชิงระบบประกอบไปด้วย 2 หน่วยระบบดังนี้

หน่วยระบบ A คือหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้

1. ปัจจัยนำเข้า ได้แก่
 - 1.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
 - 1.2 เงิน 1 ล้านบาท
 - 1.3 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
 - 1.4 เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
 - 1.5 ผู้สมัครขอกู้
 - 1.6 นักศึกษาบัณฑิตและทุนสะสมของหมู่บ้าน
2. กระบวนการ ได้แก่
 - 2.1 การคัดเลือกผู้กู้
 - 2.2 การแนะนำวิธีการทำธุรกิจ
 - 2.3 การรับชำระหนี้
 - 2.4 การทำบัญชี
 - 2.5 การช่วยเหลือตลาด
 - 2.6 นักศึกษาผ่านงาน

หน่วยระบบ B คือหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

1. ปัจจัยนำเข้า ได้แก่
 - 1.1 เงินที่กู้มาได้
 - 1.2 เงินอื่นๆ
 - 1.3 สถานที่และวัตถุดิบ
 - 1.4 เทคนิควิธีทำงาน
 - 1.5 กำลังทำงาน
2. กระบวนการ ได้แก่
 - 2.1 การทำกิจการธุรกิจ

- 2.2 การหาตลาดที่ดี
- 2.3 การหาวัตถุดิบที่ดี
- 2.4 การทำบัญชี
- 2.5 การวิเคราะห์ประเมิน

3. ผลผลิต ได้แก่

- 3.1 รายได้เป็นเงิน
- 3.2 ผู้ที่ได้ผลผลิตเป็นถึงของ
- 3.3 ผู้กู้ขยายกิจการ
- 3.4 ผู้กู้มีการพึ่งตนเอง
- 3.5 การกลับคืนถิ่นของประชาชน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมินมีดังนี้

3.1.แบบสอบถาม ได้แก่

- แบบรายงาน บร 2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน)
- แบบรายงาน บร 3 (แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคิดที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)

3.2 แบบสัมภาษณ์ ได้แก่

- แบบรายงาน บร 1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน)
- แบบรายงาน บร.4 (แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน)
- แบบรายงาน บร.5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
- แบบรายงาน บร.6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
- แบบรายงาน บร.7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน)
- แบบรายงาน บร.8 (โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์)
- แบบรายงาน บร.9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)
- แบบรายงาน บร.10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน)
- แบบรายงาน บร.11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี)

- แบบรายงาน บร.12 (การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ได้จากการเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

- 5.1 ทำการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลและสภาพทั่วไปในด้านต่างๆของหมู่บ้าน
- 5.2 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพัฒนากรและองค์การบริหารส่วนตำบล
- 5.3 ทำการเก็บรวบรวมจากผู้นำชุมชนประธานกองทุน คณะกรรมการและประชากรภายใน หมู่บ้าน
- 5.4 สรุปลวิเคราะห์

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการ 2 วิธีดังนี้

- 6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะตัวเลขแล้วสรุปโดยใช้ค่าสถิติ ดังต่อไปนี้ ค่าร้อยละ ค่าความถี่
- 6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่ เขียนบรรยายความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนดให้ซึ่งเก็บรวบรวมจาก พัฒนาการ หัวหน้าชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน ประชากรภายในหมู่บ้าน

บทที่ 4

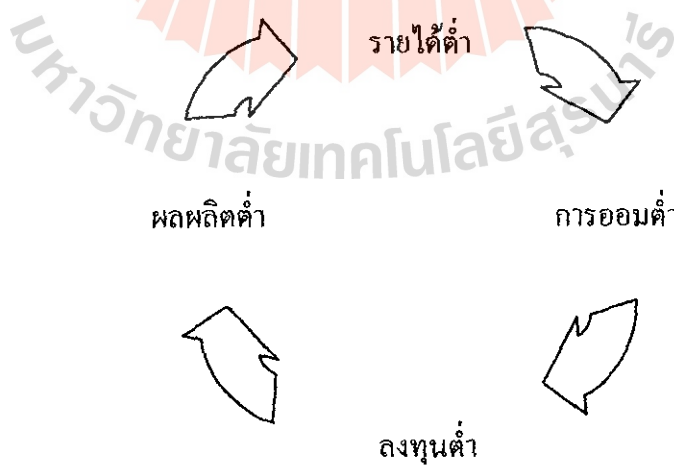
ผลการศึกษาตามการประเมินโครงการ

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

(อภิรักษ์ จันทะนี, ทัฬหภูมิ วงศ์ประยูร. มนุษย์กับเศรษฐกิจ, 2538) กล่าวไว้ว่าประชากรส่วนใหญ่ของประเทศกำลังพัฒนาจากเป็นคนยากจน มีความเป็นอยู่พอประทังชีวิตไปวันๆ สภาพชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในวัฏจักรอันเป็นรากฐานแบบความยากจน คือเพราะความยากจนไม่มีจะกิน ไม่มีโอกาสที่จะได้รับการศึกษาผลตอบแทนค่าแรงงาน จึงทำให้มีรายได้ต่ำ รายได้จะถูกนำไปใช้ในการบริโภคจนหมดจึงไม่มีเงินออม เมื่อไม่มีเงินออมก็ไม่มีการลงทุน การลงทุนไม่มีหรือการลงทุนต่ำ ทำให้ประสิทธิภาพจากผลผลิตต่ำ เมื่อประสิทธิภาพจากผลผลิตต่ำก็จะได้มีรายได้ต่ำจะวนเวียนเป็นวัฏจักรอยู่อย่างนี้ตลอดไปเป็นวงกลมตามรูป

ภาพที่ 4 วัฏจักรแห่งรากฐานความยากจน

ดังนั้นประเทศที่กำลังพัฒนาจึงต้องหาวิธีออกจากวัฏจักรอันเป็นรากฐานของความยากจนเพราะถ้าประชาชนส่วนใหญ่คอกอยู่ในวัฏจักรของความยากจนแล้วก็เป็นไปได้ยากที่ประเทศนั้นจะมั่งคั่งได้ เพราะถ้าประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำก็จะพาให้รัฐบาลมีรายได้ต่ำไปด้วยเพราะจะเก็บภาษีอากรไม่ได้ ในที่สุดรัฐบาลประเทศก็จะเขาสู่วังวัฏจักรความยากจนเช่นเดียวกับประชาชนส่วนใหญ่ ดังนั้นรัฐบาลจึงต้องพยายามออกจากวัฏจักรแห่งความยากจนโดยการพัฒนาเศรษฐกิจ เพิ่มรายได้ เพิ่มผลผลิต เมื่อประชาชนโดยรวมมีรายได้เพิ่มขึ้น ส่วนที่เหลือจากการบริโภคก็จะเป็นการออม เมื่อมีการออมการลงทุนก็จะเพิ่มขึ้น เมื่อมีการลงทุนผลผลิตก็จะเพิ่มขึ้น ประสิทธิภาพในการผลิตสูงรายได้ก็เพิ่มขึ้น ประเทศและประชาชนโดยทั่วไปก็จะออกจากวัฏจักร อันเป็นรากฐานของความยากจนได้

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม SMEs

SMEs คือ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นกิจการที่มีความเหมาะสม มีความคล่องตัวในการปรับสภาพให้เข้ากับสถานการณ์ทั่วไปของประเทศ อีกทั้งยังเป็นธุรกิจที่ใช้เงินทุนในจำนวนที่ต่ำกว่าธุรกิจขนาดใหญ่และยังช่วยรองรับแรงงานจากภาคเกษตรกรรม เมื่อหมดฤดูกาลเพาะปลูก รวมถึงเป็นแหล่งที่รองรับแรงงานที่เข้ามาใหม่ เป็นการป้องกันการอพยพของแรงงานเข้ามาหางานทำในเขตกรุงเทพฯ ซึ่งช่วยกระจายการกระจุกตัวของแรงงานในกรุงเทพฯ ไปสู่ภูมิภาคก่อให้เกิดการพัฒนาความเจริญเติบโต ทางเศรษฐกิจทั้งในส่วนภูมิภาคและของประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

จากรายงานของธนาคารกรุงเทพ ระบุว่า ในปี 2544 ธุรกิจทั้งขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises:SMEs) ประกอบด้วย กิจการการผลิต การค้า และ การบริการมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 311,518 ราย คิดเป็นสัดส่วน 92% ของกิจการทั้งหมดในประเทศ ในจำนวนนี้เป็นกิจการประเภทการค้ามากที่สุด 134,171 ราย คิดเป็น 43% รองลงมาเป็นกิจการผลิต จำนวน 90,122 ราย คิดเป็น 28% และการบริการ จำนวน 87,255 ราย คิดเป็น 28.7%

1.1.2.1 บทบาทและความสำคัญ

ด้วยจำนวนที่กล่าวมาแล้วข้างต้น SMEs จึงมีบทบาทอย่างสำคัญต่อเศรษฐกิจไทย กล่าวคือ

- บทบาทในการจ้างงาน
- บทบาทในการสร้างมูลค่าในผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP)
- บทบาทในการส่งออกและสร้างเงินตราต่างประเทศ
- บทบาทในการผลิตสินค้าและบริการสนองต่อความต้องการในประเทศรวมทั้งทดแทนการนำเข้า อันเป็นการช่วยประหยัดเงินตราต่างประเทศ
- บทบาทในการเชื่อมโยงสนับสนุนการประกอบธุรกรรมทางเศรษฐกิจไม่ว่าการผลิตวัตถุดิบ สินค้าชั้นกลาง การจำหน่าย การขนส่ง การรักษาฯ
- บทบาทในฐานะ โรงเรียนฝึกวิชาชีพ

1.1.2.2 ลักษณะเด่นของ SMEs

นอกจากบทบาทความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ ยังมี ลักษณะเด่นในตัวอีกหลายประการ

- การเข้าสู่ธุรกิจทำได้ง่าย เพราะใช้เงินทุนไม่สูงมากนัก และหากเกิดผิดพลาดในการดำเนินการกิจการก็ไม่เสียหายมากนัก และมีโอกาสฟื้นตัวได้ง่ายกว่ากิจการขนาดใหญ่
- มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการ และสามารถควบคุมดูแลกิจการได้อย่างทั่วถึง
- การดำเนินการด้านธุรกรรมมีความยืดหยุ่นสูง ไม่ว่าจะเป็นด้านการผลิตสินค้า การจัดจำหน่าย หรือการบริการ สอดคล้องกับยุคการผลิตและการค้าที่ตอบสนองเร็ว
- สามารถสร้างความชำนาญเฉพาะอย่าง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและพัฒนาไปสู่การผลิตสินค้าและบริการที่มีลักษณะเฉพาะตัว

- หากมีสถานการณ์วิกฤติขอช่ยความช่วยเหลือจะไม่มากมายนักเป็นกลไกที่ป้องกันการผูกขาดและช่วยใหเกิดการแข่งขันในระบบเศรษฐกิจ

1.1.2.3 ปัญหาและข้อจำกัดของ SMEs ในภาพรวม

- ปัญหาด้านการตลาด ส่วนใหญ่มักตอบสนองความต้องการของตลาดในท้องถิ่นหรือตลาดภายในประเทศ ซึ่งยังขาดความรู้ความสามารถในด้านการตลาดในวงกว้างโดยเฉพาะตลาดต่างประเทศ
- ขาดแคลนเงินทุน มักประสบปัญหาการขอกู้เงินจากสถาบันการเงินเพื่อมาลงทุนหรือขยายการลงทุน หรือเป็นเงินทุนหมุนเวียน เนื่องจากไม่มีการทำบัญชีอย่างเป็นระบบและขาดหลักทรัพย์ในการค้ำประกันเงินกู้
- ปัญหาด้านแรงงาน แรงงานที่ทำงานจะมีปัญหาการเข้าออกสูง กล่าวคือ เมื่อฝีมือและความชำนาญในการทำงานมากขึ้นก็จะย้ายออกไปทำงานในโรงงานที่มีขนาดใหญ่ ทำให้การพัฒนาไม่ต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการผลิต และคุณภาพสินค้า
- ปัญหาข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีการผลิต โดยทั่วไปมักจะมีกระบวนการผลิตที่ไม่ซับซ้อน เนื่องจากมีการลงทุนต่ำ และผู้ประกอบการขาดความรู้พื้นฐานในการรองรับเทคนิควิชาการที่ทันสมัย
- ข้อจำกัดด้านการจัดการ มักขาดความรู้ในด้านการจัดการบริหารที่เป็นระบบ โดยใช้ประสบการณ์การเรียนรู้จากผู้อื่นเป็นหลัก
- ปัญหาการเข้าถึงบริการการส่งเสริมของรัฐ การจัดตั้งกระบวนการในรูปแบบไม่เป็นทางการ ไม่มีการจดทะเบียนโรงงาน ทะเบียนพาณิชย์ ทะเบียนการค้า ดังนั้นกิจการโรงงานเหล่านี้จึงค่อนข้างปิดตัวเอง
- ข้อจำกัดด้านบริการส่งเสริมพัฒนาขององค์กรภาครัฐและเอกชน

1.1.2.4 การส่งเสริม (SMEs) ผู้เศรษฐกิจชาติ

การพลิกฟื้นเศรษฐกิจของประเทศไทย รวมทั้งแนวทางในการพัฒนาต่อไปในอนาคต เนื่องจากหากผู้ประกอบการสามารถที่ยืนหยัดและแข่งขันกับสินค้าต่างประเทศได้ก็จะกลายเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยต่อไป โดยมีแนวทางในการดำเนินงานเพื่อพัฒนา ปรับปรุง เพิ่มเติม เสริมแต่งในจุดที่มีปัญหา เช่น

- เทคโนโลยีการผลิตและการบริการ
- การตลาด
- การเข้าถึงแหล่งเงินทุน
- การพัฒนาบุคลากร
- มาตรฐานคุณภาพสินค้า
- ความรวดเร็วในการส่งมอบสินค้า
- มาตรฐานสุขอนามัย
- การปกป้องสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ
- การคุ้มครองแรงงาน และสิทธิมนุษยชน

รัฐบาลมีนโยบายชัดเจนที่จะส่งเสริมผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม ให้มีความเข้มแข็ง พร้อมกับการเร่งสร้างผู้ประกอบการรายใหม่เพื่อให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ อันเป็นฐานภาษีให้กับประเทศในระยะยาว ดังนี้

แนวทางเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลเพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาของตนเองในการสร้างผลิตภัณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมา โดยมีชื่อโครงการว่า โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ของกระทรวงอุตสาหกรรม คือ การส่งเสริมศักยภาพธุรกิจใหม่โดยการใช้จุดเด่นของผลิตภัณฑ์ที่เป็นแหล่งด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายและส่งผลให้เศรษฐกิจในชุมชนมีการพัฒนาระยะยาวและยั่งยืนต่อไป

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

(ฐานเศรษฐกิจ 2545 :16) กล่าวว่า ตัวเลขเศรษฐกิจของไทยออกมาค่อนข้างดีส่วนหนึ่งมาจากตัวเลขอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยในไตรมาสแรกของปีออกมาก่อนข้างต้นคือ 3.9% ซึ่งสอดคล้องกับอัตราการขยายตัวของประเทศในภูมิภาคเอเชียและประเทศคู่ค้าสำคัญของไทยโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ซึ่งในไตรมาสแรก จี.ดี.พี โตถึง 5% เมื่อตัวเลข จี.ดี.พี ไตรมาสแรกออกมาดีทำให้หลายประเทศกลับไปปรับตัวเลขการขยายตัวทางเศรษฐกิจ คาดว่าครึ่งปีหลังจะมีแนวโน้มดีขึ้นจากภาวะเศรษฐกิจของโลกที่ต่อเค้มาถึงการฟื้นตัวในครึ่งปีหลังของปีนี้นั้นส่งผลดีต่อเศรษฐกิจไทยด้วย นโยบายของรัฐบาลก็มีส่วนช่วยผลักดัน อาทิ นโยบายกองทุนหมู่บ้านหนึ่งล้านบาท การใช้งบประมาณปี 2545 กระตุ้นเศรษฐกิจ 5.8 หมื่นล้านบาท ล้วนแล้วแต่ส่งผลดีก่อให้เกิดกิจกรรมการบริโภคของประชาชนตามมาโดยเฉพาะการผ่อนกฎเกณฑ์การมีบัตรเครดิต ซึ่งมีรายได้เพียง 7,000 บาท ก็สามารถมีบัตรเครดิตได้ ทำให้ประชาชนเกิดพฤติกรรมการสร้างหนี้ในอนาคต ตลอด 1 ปีที่รัฐบาลเข้าไปสนับสนุน คือพยายามให้ธนาคารของรัฐและสถาบันการเงินเป็นตัวนำในการปล่อยสินเชื่อแก่ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม ภาคอสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นภาคหนึ่งที่รัฐบาลเข้าไปให้ความช่วยเหลือทั้งมาตรการลดภาษี มาตรการจูงใจด้วยดอกเบี้ยราคาต่ำ ทั้งหมดเป็นมาตรการทางการคลังจนส่งผลให้สัดส่วนหนี้ของประเทศขึ้นไปสูงกว่า 62% ของ จี.ดี.พี ส่งผลให้ จี.ดี.พี ไตรมาส 4 ของปีที่ผ่านมาและไตรมาสแรกของปีนี้ขยับมาสูงขึ้น ส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวและรายได้จากการส่งออก เป็นอีกความหวังของรัฐบาลในช่วงครึ่งปีแรกของปีนี้คาดว่าจะมีรายได้ 31,178 ล้านดอลลาร์คิดลบ 1.5 เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่แล้วแต่เมื่อดูเฉพาะไตรมาส 2 กลับเป็นบวก 2% จากตัวเลขข้างต้นทำให้ดุลการค้าครึ่งปีแรกปีนี้ สูงกว่าครึ่งปีแรกของปีที่แล้วเกือบเท่าตัว

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

(ฐานเศรษฐกิจ : 2545 :5) กล่าวว่า ความผันผวนจากปัจจัยภายนอกโดยเฉพาะอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของสหรัฐในไตรมาสที่ 2 ลดต่ำลงมาอยู่ที่ 1.1% จะส่งผลถึงตลาดการส่งออกของไทยมากน้อยเพียงใดเพราะตลาดสหรัฐคิดเป็น 20% ของตลาดการส่งออกของไทยแม้ตัวเลข 1.1% จะไม่ได้วัดถึงความถดถอยได้ชัดเจนเพราะการวัดการถดถอยทางเศรษฐกิจต้องรวม 2 ไตรมาส

ติดต่อกัน สิ่งที่แสดงให้เห็นว่าเศรษฐกิจสหรัฐถดถอยหรือไม่จำเป็นต้องรอถึงไตรมาสที่ 3 อีกครั้ง ในวันนี้แสดงให้เห็นถึงการเปราะบางทางเศรษฐกิจอย่างน้อยก็เป็นเครื่องบ่งชี้ว่าชาวอเมริกันต้องบริโภคน้อยลง ชาวอเมริกันมีความเชื่อมั่นในเศรษฐกิจน้อยลง ส่วนหนึ่งมาจากการตกแต่งบัญชีของบริษัทใหญ่ๆ อันเป็นที่จ และส่งผลให้ตลาดหุ้นช่วงลงมา และส่งผลมายังตลาดหุ้นในภูมิภาคอื่น รวมถึงประเทศไทยด้วย

1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

ปัญหาหนี้สินของประเทศทำให้รัฐบาลมุ่งมั่นที่จะสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงในการพัฒนาเศรษฐกิจจึงได้กำหนดนโยบายการสร้างรายได้โดยเน้นการสร้างรายได้ทุกระดับโดยส่งเสริมทางเศรษฐกิจพอเพียงตามศักยภาพของชุมชน ในระดับฐานรากของประเทศ ตั้งแต่การผลิตเพื่อบริโภค การนำผลผลิตที่เหลือออกจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ในครอบครัวเพื่อเสริมสร้างรายได้กับประชาชนอย่างเป็นระบบ สำนักงานสถิติแห่งชาติได้ดำเนินการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2544 เป็นกรณีพิเศษโดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเวลา 6 เดือน ระหว่าง เดือนมีนาคม - พฤษภาคม และ เดือนสิงหาคม - เดือนตุลาคม 2544 จากครัวเรือนตัวอย่างทั่วประเทศประมาณ 16,500 ครัวเรือนเพื่อให้ได้ข้อมูลต่อเนื่องในการศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชากรกลุ่มต่าง ๆ ที่ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ และเพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการประเมินสภาพเศรษฐกิจที่กำลังฟื้นตัว ตลอดจนเพื่อให้มีข้อมูลในการศึกษาภาวะความยากจน และการกระจายรายได้ของประชากร

ผลจากการสำรวจพบว่า ในครึ่งปีหลังของปี 2544 ครัวเรือนทั่วประเทศมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.5 และเมื่อพิจารณาเป็นรายภาค พบว่า รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนทุกภาคเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร และ 3 จังหวัดรอบกรุงเทพมหานคร มีรายได้เพิ่มขึ้นมากกว่าภาคอื่น คือ เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 17.3 ลงมา คือ ครัวเรือนในภาคเหนือมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.2 ส่วนภาคอื่น ๆ นั้นมีรายได้เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

ในด้านค่าใช้จ่ายของครัวเรือนนั้น พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.1 ครัวเรือน ในกรุงเทพมหานคร และ 3 จังหวัด

รอบกรุงเทพฯ มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ส่วนครัวเรือนในภาคเหนือใช้จ่ายลดลง ประมาณขึ้นร้อยละ 1-4 (ตารางที่ 1 ในภาคผนวก)

สำหรับหนี้สินโดยเฉลี่ยของครัวเรือนโดยรวมทั่วประเทศนั้น พบว่า มูลค่าหนี้มีแนวโน้มลดลงโดยลดลงร้อยละ 10.2 โดยครัวเรือนในทุกภาคมีหนี้สินโดยเฉลี่ยลดลง ยกเว้นครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร และ 3 จังหวัดรอบกรุงเทพมหานครครัวเรือนในภาคเหนือมีหนี้สินลดลงมากที่สุด คือ ลดลงประมาณร้อยละ 35.4 สำหรับครัวเรือนในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีหนี้สินลดลงประมาณ 10-11 ขณะที่ครัวเรือนในกรุงเทพฯ และ 3 จังหวัดรอบกรุงเทพฯ มีหนี้สินเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.3

เมื่อพิจารณารายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนตามกลุ่มสถานะทางเศรษฐกิจสังคม (กำหนดตามอาชีพและสถานภาพการทำงานของผู้มีรายได้สูงสุดในครัวเรือน) พบว่า ในครึ่งปีหลังของปี 2544 ครัวเรือนเกือบทุกกลุ่มมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นจากช่วงครึ่งปีแรก โดยเฉพาะครัวเรือนผู้ดำเนินธุรกิจที่ไม่ใช่การเกษตรครัวเรือนผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ และครัวเรือนเสมือนพนักงาน พนักงานขายและให้บริการมีรายได้เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 14 - 18 รายได้ของครัวเรือนผู้ถือครองทำการเกษตรที่เช่าที่ดินเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.4 ส่วนครัวเรือนกลุ่มอื่น ๆ มีรายได้เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย ยกเว้นครัวเรือนคนงานทั่วไปและครัวเรือนผู้ถือครองทำการเกษตรที่เป็นเจ้าของที่ดินมีรายได้ลดลงประมาณร้อยละ 8.6 และ 2.5 ตามลำดับสำหรับการใช้จ่ายในครัวเรือนนั้น พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นก็จะมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นเช่นกัน โดยเฉพาะครัวเรือนเสมือนพนักงาน พนักงานขาย และ ให้บริการมีการใช้จ่ายเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มอื่น คือ เพิ่มขึ้นร้อยละ 11.9 ส่วนครัวเรือนกลุ่มอื่น ๆ ใช้จ่ายเพิ่มขึ้นระหว่างร้อยละ 1 - 5 ยกเว้นครัวเรือนผู้ถือครองทำการเกษตรที่เป็นเจ้าของที่ดิน ครัวเรือนลูกจ้างผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ นักวิชาการ และนักบริหาร และครัวเรือนคนงานทั่วไป ใช้จ่ายลดลง ประมาณร้อยละ 2.8 ,8.3 และ 17.8 ตามลำดับ

หากพิจารณาความพอเพียงของรายได้ที่ครัวเรือนนำมาใช้จ่าย พบว่า ผลจากการสำรวจครึ่งปีหลังของปี 2544 ครัวเรือนเกือบทุกกลุ่มมีรายได้เหลือจากการใช้จ่ายมากกว่าการสำรวจครึ่งปีแรก เป็นผลให้ครัวเรือนมีเงินเหลือสำหรับการเก็บออมหรือใช้หนี้มากขึ้น และจะเห็นได้ว่าครัวเรือนคนงานเกษตรเพียงกลุ่มเดียวที่มีรายได้ไม่พอเพียงกับค่าใช้จ่ายทั้ง 2 คาบของการสำรวจ

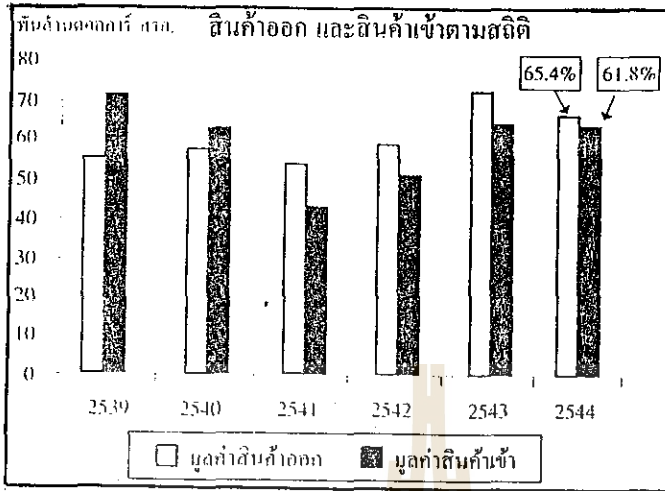
สำหรับหนี้สินของครัวเรือนนั้น พบว่า ครัวเรือนเกือบทุกกลุ่มมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนลดลง โดยที่ครัวเรือนคนงานเกษตรและครัวเรือนผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ มีหนี้สินลดลงมากกว่ากลุ่มอื่น คือ ลดลงประมาณร้อยละ 23 – 27 ในขณะที่ครัวเรือนลูกจ้างในกระบวนการผลิต และครัวเรือนเสมียนพนักงาน พนักงานขาย และให้บริการ มีหนี้สินเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 13.5 และ 32.7 ตามลำดับ (ตารางที่ 2 ในภาคผนวก)

1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท

ในช่วงที่ปัญหาเศรษฐกิจลุกลามไปทั่วประเทศทำให้คนในชุมชนชนบทต้องออกไปขายแรงงานกันมากขึ้นทำให้ชุมชนกลายเป็นชุมชนร้างเหลือเพียงคนแก่และเด็กทำให้หมู่บ้านและชุมชนขาดกำลังหลักจากหนุ่มสาวที่จะพัฒนาและสร้างความอบอุ่นให้เกิดแก่ชุมชน สังคมชนบทที่เคยอบอุ่นกลับกลายเป็นต้องดิ้นรนนำมาซึ่งความเสื่อมสลายในชุมชน

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

นับจากอดีตสู่ปัจจุบันชาวไทยค่อยๆ ซึมซับวัฒนธรรมต่างชาติมาทีละเล็กละน้อยจนปัจจุบัน เป็นยุคที่การติดต่อสื่อสารไร้พรมแดนวัยรุ่นเริ่มรับเอาวัฒนธรรมจากตะวันตกมาอย่างเต็มที่ โดยการนำเสนอผ่านสื่อโฆษณา หลายด้านทำให้หลงผิดคิดว่าเป็นวัฒนธรรมของเราเอง การใช้สินค้าจากต่างประเทศเป็นที่นิยมกันมากและเสียเงินหลายแสนล้านบาทในการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศทั้งเครื่อง อุปโภค - บริโภคทำให้เราต้องเสียดุลการค้าและเสียหายเป็นจำนวนมหาศาลได้จากกราฟสถิติมูลค่าสินค้านำเข้าและเข้า

ภาพที่ 5 มูลค่าสินค้าเข้า และ ออก

จากกราฟแสดงให้เห็นว่านับตั้งแต่ปี 2541 - 2544 พบว่ามูลค่าสินค้าที่เรานำเข้ามาจากต่างประเทศมีมูลค่าเพิ่มมากขึ้นจนแสดงว่าประเทศของเรามีการใช้ของต่างประเทศมากจนเสียดุลการค้าให้ต่างชาติ (ตารางที่ 34,35,44,45 ในภาคผนวก)

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

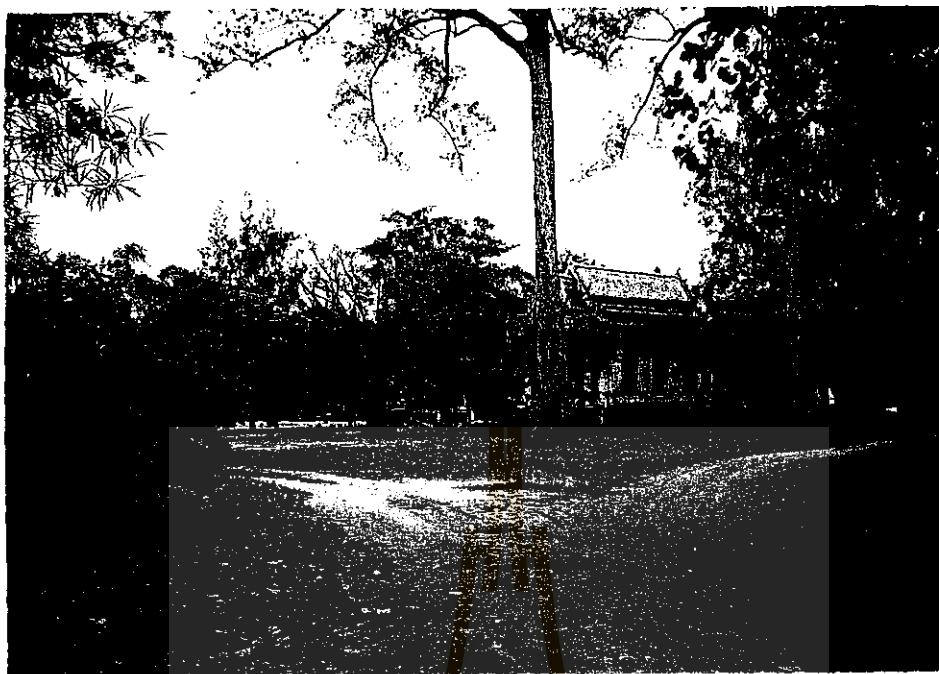
1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านหนองจุ่น

หมู่บ้านหนองจุ่น เป็นหมู่บ้านเก่าแก่มากแต่โบราณ โดยดูจากหลักฐานทางโบราณวัตถุ โบราณสถาน ความเป็นอยู่ วัฒนธรรมประเพณี ที่สืบทอดกันมาแต่โบราณมากกว่า 209 ปี เริ่มตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 สถาปนากรุงเทพมหานคร ฯ เป็นเมืองหลวง เริ่มจากพี่เลี้ยงของเจ้านองศ์ คือ เจ้าพ่อพระยาแล(นาย แล ในขณะที่นั้น) ได้เดินทางออกจากเวียงจันทร์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2335 อพยพครอบครัวพาบริวารข้ามโขงมาตั้งบ้านเรือนทำมาหากินอยู่ที่บ้าน อีจาน , น้ำจุ่น ปัจจุบันเป็นบ้านหนองจุ่น และบ้านอีจาน ต่อมานายแลได้ย้ายไปอยู่ที่บ้าน โนนน้ำอ้อม บ้านชีลอง จังหวัดชัยภูมิ แต่ผู้ที่ไม่ได้ย้ายถิ่นฐานออกไปก็อยู่ที่บ้านหนองจุ่นต่อไปและแตกลูกแตกหลานอยู่ที่บ้านหนองจุ่นจนปัจจุบัน

ภาพที่ 6 โบราณสถานประจำหมู่บ้านหนองจุ่น

สภาพความเป็นอยู่ในอดีตของหมู่บ้านหนองจูนนั้นอยู่อาศัยกันแบบ เกรือญาติ โดยแบ่งเป็น สองหย่อม คือ หย่อมหัวนอน(ทิศใต้) และหย่อมประตูน(ทิศเหนือ) มีการแลกเปลี่ยนสิ่งของซึ่งกัน และกันมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นอย่างดี เมื่อมีกิจกรรมใดในชุมชนจะมีการให้ความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจกันทำจนสำเร็จลุล่วง โดยมีจุดศูนย์รวมใจคือวัดหนองจุ่น เป็นทั้งที่ให้ความรู้และให้ความสงบร่มเย็น ชาวบ้านจึงให้ความเคารพนับถือและศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง

ภาพที่ 7 สภาพวัดหนองขุนศูนย์รวมใจของชาวบ้าน

ระบบสาธารณสุขประ โทศในสมัยก่อนนั้นชาวบ้านจะอาศัยน้ำจากสระน้ำขนาดใหญ่อยู่ในบริเวณวัด เป็นสระเก่าแก่มาแต่สมัยโบราณมีน้ำในสระตลอดทั้งปี ซึ่งน้ำในสระนี้สามารถที่จะนำไป คั้นกินได้

ภาพที่ 8 สระน้ำวัดหนองขุนในปัจจุบัน

ขนบธรรมเนียมประเพณีในอดีตจะเป็นความเชื่อแต่โบราณ ซึ่งสืบทอดกันมานานจนถึงทุกวันนี้

1.2.2 สภาพปัจจุบัน

สภาพในปัจจุบันของชุมชนบ้านหนองขุ่นนั้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตบ้างเล็กน้อยทั้งสภาพความเป็นอยู่ สิ่งแวดล้อมและประเพณี จากอดีตที่อยู่กันเป็นหย่อมๆ ปัจจุบันมีสภาพบ้านเรือนที่หนาแน่น และมีการปลูกสร้างขึ้นอีกมากมาย ซึ่งปัจจุบันบ้านหนองขุ่นมีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 291 ครัวเรือน และมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1304 คน สามารถจำแนกได้ตามลักษณะดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงจำนวนคนที่จำแนกตามลักษณะของประชากร

ลำดับ	ลักษณะ	จำนวน
1	เพศ	
	- ชาย	673
	- หญิง	631
2	อายุ	
	1 วัน - 3 ปีเต็ม	27
	3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม	60
	6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม	92
	12 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	63
	14 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	72
	18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	615
	50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	225
60 ปี 1 วันขึ้นไป	150	

ในชุมชนหมู่บ้านหนองขุ่นมีคนพิการ 2 คน และได้รับการช่วยเหลือจากชุมชนและหน่วยงานราชการเป็นอย่างดี

1.2.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน/ชุมชน

ด้านการประกอบอาชีพของคนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร ทำนา ทำไร่ ทำสวน เหมือนกับอดีตที่ผ่านมาจะแตกต่างกันตรงวิธีการทำเท่านั้น และมีอาชีพที่เพิ่มขึ้นมาจากเดิมก็คือ การค้าขาย และการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้ความเป็นอยู่ในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปเมื่อมีการออกไปทำงานต่างถิ่นของหนุ่มสาวปล่อยให้คนชราอยู่ที่บ้านทำให้ความอบอุ่นที่เคยมีมาในอดีตจางหายไป

การศึกษาในปัจจุบันคนส่วนใหญ่จะไปศึกษาในตัวเมืองและต่างจังหวัดเป็นส่วนใหญ่ เพราะคนในชุมชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงตามเกณฑ์มาตรฐาน

ด้านสาธารณูปโภคในปัจจุบันเมื่อชุมชนได้ยกระดับเป็นเขตเทศบาล ทำให้ชุมชนมีระบบไฟฟ้า น้ำประปา และ โทรศัพท์

ภาพที่ 9 ระบบน้ำประปาที่ใช้ในชุมชน

ส่วนด้านการเกษตรของชุมชนนั้นมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 2,220 ไร่ เป็นที่นา 650 ไร่ เป็นที่สวน 40 ไร่ และพื้นที่ทำไร่ 1,320 ไร่ ซึ่งมีคลองน้ำผ่านและสามารถทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี

1.2.4 ด้านวัฒนธรรมประเพณี ในรอบหนึ่งปีในหมู่บ้าน จะมีการทำบุญประเพณี ดังนี้

ตารางที่ 2 ประเพณีในรอบ 1 ปีของชุมชน

ลำดับ	เดือน	ประเพณี
1	มกราคม	-
2	กุมภาพันธ์	วันมาฆบูชา
3	มีนาคม	-
4	เมษายน	วันสงกรานต์
5	พฤษภาคม	ทำบุญกลางบ้าน,เลี้ยงศาลตาปู่บ้าน,วิสาขบูชา
6	มิถุนายน	-
7	กรกฎาคม	แห่เทียนพรรษา,อาสาฬหบูชา
8	สิงหาคม	วันแม่
9	กันยายน	ทำบุญวันสารทไทย
10	ตุลาคม	ตักบาตรเทโว,ออกพรรษา
11	พฤศจิกายน	ลอยกระทง
12	ธันวาคม	วันพ่อ

ประเพณีที่เด่นและเป็นเอกลักษณ์ ของหมู่บ้าน คือ การทำบุญกลางบ้านหรือเลี้ยงศาลตาปู่กลางหมู่บ้าน และมีการทรงเจ้าทำนายโชคชะตาของหมู่บ้าน

ภาพที่ 9 ศาลตาปู่บ้านที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ

1.2.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ

สิ่งที่แสดงถึงศักยภาพที่ดีของชุมชนนั้นคือการที่ชุมชนมีที่ยึดเหนี่ยวรวมน้ำใจกัน นั่นคือ วัดหนองจุ่น โดยมีพระครูอินทริย์สังวรเป็นเจ้าอาวาสและเป็นที่เคารพนับถือของคนในชุมชนซึ่งวัดหนองจุ่นนี้เป็นสถานที่รวมจิตใจของคนในชุมชน เมื่อมีการรวมกลุ่มหรือจัดเวทีประชาคม จะใช้วัดเป็นสถานที่ ทำให้วัดในหมู่บ้านเปรียบเสมือนศูนย์รวมจิตใจและมีศักยภาพในการทำให้ชุมชนมีความสามัคคี

ส่วนลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงความไม่เข้มแข็งของชุมชนนั้นมีสาเหตุมาจากการปรับตัวของชุมชนที่เริ่มเปลี่ยนแปลงการปกครองจากเดิมที่เคยมีผู้ใหญ่บ้านที่คอยดูแลลูกบ้านอย่างใกล้ชิด แต่ปัจจุบันเป็นเขตเทศบาลขาดการดูแลอย่างใกล้ชิด ทำให้เยาวชนบางกลุ่มหลงเดินไปในทางที่ผิดทำให้เกิดเป็นปัญหาของชุมชน

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยภาพรวมมีดังนี้

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

- 1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้านพบว่า คนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นอย่างดี จากการสังเกตและการสัมภาษณ์สังเกตจากพฤติกรรม การสอบถามเมื่อมีการจัดเวทีประชาคมมีผู้สนใจเข้าร่วมประชาคม มากมายและให้ความร่วมมือในโครงการต่างๆเป็นอย่างดี เพราะชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการ
- 2) เงิน 1 ล้านบาทจากความเข้าใจของชุมชนที่ว่า เงินนี้เป็นเงินที่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลให้แต่ละหมู่บ้าน และปัจจุบันในหมู่บ้านเองมีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 122 ราย ปล่อยกู้ไปแล้วจำนวน 944,000 บาท มีเงินคงเหลือในบัญชี 55,600 บาท
- 3) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีการคัดเลือกโดยการ โหวตเสียงในการประชาคม และคัดความเหมาะสมตามความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล ทำการคัดเลือกจำนวน 15 คน นับตั้งแต่จัดตั้งกองทุนมา มีการสับเปลี่ยนคณะกรรมการ 1 ชุด เมื่อชุดแรกหมดวาระก็จะคัดเลือกคณะกรรมการใหม่ยกชุด โดยการโหวตเสียงใหม่และยอมรับตามคะแนนโหวตเสียงนั้น
- 4) ในด้านอื่นๆ ที่เป็นปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ประกอบด้วยเงินจำนวน 1 ล้านบาทที่ได้รับการจัดสรร
 - เงินที่ผู้กู้จะชำระคืนเมื่อครบกำหนด 1 ปีพร้อมดอกเบี้ย
 - การเขียน โครงการและวัตถุประสงค์ของผู้กู้ที่ทำเรื่องขอกู้
 ล้วนเป็นปัจจัยในการนำเข้าของหน่วยระบบ A

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

- 1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่า มีตัวอย่างของจุดเด่นและจุดด้อย ดังนี้

ตารางที่ 3 ตัวอย่างของจุดเด่นและจุดด้อยของกระบวนการคัดเลือกผู้กู้

จุดเด่น	จุดด้อย
1. มีการคัดเลือกจากผู้ที่มีบรรณนิยามไว้แล้ว แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบและสามารถที่จะบริหารและจัดการการเงินได้ตามวิสัยทัศน์	1. ไม่เปิดโอกาสให้กับเยาวชนที่มีความคิดสร้างสรรค์ที่ดีแต่ขาดทุนทรัพย์แต่มีความสามารถในการกู้
2. เป็นผู้ไม่มีประวัติเสียด้านการเงินทำให้ไม่ต้องคอยระวังว่าจะหนีหนี้	2. ทำให้ผู้ที่มีประวัติเสียที่ได้รับการพิพากษาจากสังคมไม่มีโอกาสที่จะแก้ตัว
3. ไม่เคยได้รับโทษจำคุก	3. เมื่อมีการคัดเลือกจากคณะกรรมการผู้ที่ได้รับก่อนส่วนใหญ่จะเป็นญาติกับคณะกรรมการ
4. มีการคัดเลือกจากคณะกรรมการในการประเมินโครงการและดูจากการเขียนโครงการ	4. ผู้ที่เขียนโครงการไม่เก่งก็ไม่สามารถที่จะกู้เงินได้

2) กระบวนการทำบัญชีของกองทุนพบว่า

กระบวนการทำบัญชีของกองทุนนั้นมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับเหรียญก และเหรียญกจะผ่านการอบรมการทำบัญชีจากหน่วยงานราชการเป็นระยะและสามารถสอบถามได้เมื่อมีปัญหา ทำให้การทำระบบบัญชีเป็นไปอย่างมีรูปแบบและง่ายต่อการที่จะตรวจสอบแก้ไข ทำให้ระบบบัญชีมีความโปร่งใส มีการแสดงบัญชีต่อสมาชิก ส่วนการรับชำระหนี้เงินกู้หรือการเสียดำเงินฝากสังจะสมาชิกจะนำมาชำระที่ประธานกองทุนและมอบต่อเหรียญกต่อไป

3) ประเด็นอื่นๆเกี่ยวกับกระบวนการของหน่วยระบบ A

การรับชำระหนี้หนี้ยังไม่สามารถระบุได้ว่ามีการตรงต่อเวลาหรือการผ่อนเงินหรือไม่เพราะยังไม่ครบวาระการชำระคืน จะมีก็เพียงแต่การชำระพเงินฝากหุ้นสังจะ ในแต่ละเดือนเท่านั้น

2.1.2 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งเป็นสามด้านดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการประเมินตามแบบบร.(บาง บร.)

บร.	ผลโดยตรง	ผลกระทบโดยตรง	ผลกระทบโดยอ้อม
1	ทราบถึงสภาวะแวดล้อมและสภาพปัจจุบันของชุมชน	สามารถนำผลที่ได้ไปสรุปเป็นบริบทของชุมชน	นำผลที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขสภาวะแวดล้อมและแก้ไขในสิ่งที่บกพร่อง
2	ทราบถึงสภาวะความเข้มแข็งของชุมชน	เข้าใจกับสภาวะความเข้มแข็งและความรู้สึกของคนในชุมชนที่มีต่อชุมชนของตน	สรุปสภาพความเข้มแข็งของชุมชน
3	ทราบถึงความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของคนในชุมชนเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน	รู้ถึงความสนใจและใส่ใจต่อกองทุนของคนในชุมชน	สามารถนำผลที่ได้ไปสรุปเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์และการประเมินก่อนเริ่มโครงการว่าสำเร็จหรือไม่
4	ทราบถึงสภาวะในปัจจุบัน ความเคลื่อนไหวและความเป็นมาของกองทุน	รู้ถึงการทำงานและปัญหาของกองทุน	สามารถที่จะนำข้อมูลไปพัฒนาและแนะนำในการจัดการบริหารกองทุน
8	สามารถเขียนโครงการและแผนภูมิธุรกิจผู้ประกอบการ SMEs ได้	นำโครงการของชุมชนหรือแนวทางในการดำเนินธุรกิจมาเขียน	เป็นแนวทางในการนำธุรกิจไปดำเนินการและสร้างรายได้สร้างงานต่อไป
11	เจาะลึกและถามรายละเอียดในการนำเงินกู้ไปใช้จ่ายและความสำเร็จของโครงการที่	นำผลที่ได้ไปประเมินการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิกได้	สามารถนำปัญหาที่พบของผู้กู้ไปแก้ไขและเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป

12	ขอผู้ วิเคราะห์และจัดทำแผนแม่ บทชุมชน	นำผลที่ได้เสนอต่อหน่วยงาน ที่รับผิดชอบเพื่อบรรลุลความ ต้องการของชุมชน	ได้ทราบถึงความต้องการ ของชุมชนในด้านต่างๆที่ยัง ไม่ทราบและสามารถนำไป ปรับปรุงได้จริง
----	--	---	---

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1) ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของผู้ดูแล

ตารางที่ 5 แสดงจุดเด่นและจุดด้อยของแต่ละอาชีพ

ลำดับ	กิจการ	จุดเด่น	จุดด้อย
1	- เลี้ยงสัตว์	- ง่ายต่อการจัดการและดูแล - เป็นการลงทุนครั้งเดียว	- ต้องใช้ระยะเวลานาน - เสี่ยงต่อปัญหาโรคระบาด - เสี่ยงต่อตลาดการขาย
2	- ทำสวน	- เป็นอาชีพดั้งเดิมและมีความ ถนัด - สามารถทำได้หลายอย่าง พร้อมกัน	- เสี่ยงต่อภัยธรรมชาติ - มีปัญหาด้านการตลาด
3	- ค้าขาย	- ต้องมีการปรับตัวและหมุน เงินทุนตลอดเวลา - สามารถได้กำไรคืนอย่างรวดเร็ว	- เสี่ยงต่อการขาดทุนในระยะ สั้น - สินค้าขึ้นอยู่กับความนิยม ของผู้บริโภค

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

ตารางที่ 6 จุดเด่นและจุดด้อยเกี่ยวกับเงินที่ได้จากการกู้ยืมกองทุน

จุดเด่น	จุดด้อย
<ul style="list-style-type: none"> - สามารถนำเงินที่ได้ไปสร้างโอกาสให้แก่ผู้กู้และครอบครัวในการสร้างอาชีพ - เมื่อนำเงินที่ได้ไปใช้จนบรรลุวัตถุประสงค์ทำให้มีฐานะทางการเงินที่ดีขึ้น - ทำให้ชุมชนมีการสร้างงานสร้างอาชีพขึ้นมา - ค้นพบเทคนิคและวิธีการทำงานหรือการบริหารการเงินแบบใหม่ - ทราบถึงกำลังในการทำงานของตนว่ามีศักยภาพแค่ไหน 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นการชักจูงให้มีการเพิ่มหนี้ - เมื่อขาดการติดตามและผู้นำไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ทำให้เพิ่มหนี้ให้กับผู้กู้และทำให้โครงการล้มเหลว - ไม่มีการสร้างเทคนิคใหม่ๆที่ถูกต้อง - ไม่สามารถทราบถึงศักยภาพของตนในการทำงาน

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

ตารางที่ 7 จุดเด่นและจุดด้อยของการดำเนินกิจการอย่างถูกวิธี

จุดเด่น	จุดด้อย
<ul style="list-style-type: none"> - สามารถทราบถึงต้นทุนการผลิตและกำไร - สามารถที่จะวางแผนการผลิตได้ล่วงหน้า - จัดหาวัตถุดิบได้สะดวกเพราะมีการวางแผนการผลิตที่ดี - สามารถทำและตรวจสอบระบบบัญชีได้ง่าย - ประเมินกิจการและผลที่ได้เพื่อเปรียบเทียบ 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่สามารถทราบถึงต้นทุนและกำไร - ไม่สามารถผลิตหรือทำบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างราบรื่นเพราะขาดการวางแผนที่ดี - ไม่สามารถประเมินได้ว่ามีข้อดีข้อเสียหรือส่วนต่างจากกิจการอื่นๆหรือไม่ - ควบคุมระบบบัญชีไม่ได้

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

ตารางที่ 8 แสดงผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B

ผลโดยตรง	ผลกระทบโดยตรง	ผลกระทบทางอ้อม
<ul style="list-style-type: none"> - มีรายได้เพิ่มขึ้น - มีเงินทุนหมุนเวียนในการใช้จ่าย - ทำให้มีสินทรัพย์และผลิตผลเพิ่มขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - สามารถเพิ่มอาชีพของตน - สามารถขยายกิจการได้สะดวก - ค้นพบวิธีการในการพัฒนาการประกอบอาชีพ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการพึ่งพาตนเองจากการสร้างอาชีพ - สร้างความเข้มแข็งของตนและกิจการของตน - ทำให้มีการสร้างอาชีพในชุมชนและส่งเสริมการกลับคืนท้องถิ่น

3. ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิคและวิธีการดำเนินธุรกิจของผู้กู้แต่ละกลุ่มอาชีพในชุมชนสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 9 การประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

ลำดับ	อาชีพ	ปัจจัยนำเข้า	กระบวนการที่ดี	ผลผลิตที่ดี
1	เลี้ยงสัตว์	<ul style="list-style-type: none"> - การคัดเลือกสายพันธุ์ที่ดีของสัตว์ที่จะนำมาเลี้ยง - คูสายพันธุ์เป็นที่นิยมของตลาดผู้บริโภค 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการรวมกลุ่มในการเลี้ยงสัตว์แต่ละประเภทเพื่อการต่อรองกับตลาด - มีสมาชิกในกลุ่มเป็นผู้ดำเนินด้านการตลาดอย่างน้อย 1 คน - แบ่งผลกำไรกันตามสัดส่วน 	<ul style="list-style-type: none"> - ควบคุมผลผลิตให้พอดีกับตลาด - ตรวจสอบคุณภาพและความปลอดภัย - ผลิตได้คุณภาพ
2	ทำนา,ทำสวน	<ul style="list-style-type: none"> - เลือกพันธุ์ข้าวหรือพันธุ์ไม้ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - ทำให้เหมาะสมกับฤดูกาล - วางแผนการตลาดไว้ล่วงหน้า 	<ul style="list-style-type: none"> - ตรงกับความต้องการของตลาด - ผลิตออกมาเหมาะสมกับตลาด

3	ค้าขาย	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นพันธุ์ไม้ที่เป็นที่ต้องการของตลาด - สินค้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน - สินค้าที่เป็นที่นิยมของตลาด 	<ul style="list-style-type: none"> - ผลิตให้ทันกับฤดูกาลที่ผู้บริโภคนิยม - มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่เหลือเก็บ - ดำรวจสินค้าที่ตลาดนิยม - หาซื้อจากแหล่งที่มีราคาถูก - จัดทำสต็อกและเช็คสินค้า 	<ul style="list-style-type: none"> - ผลผลิตปลอดภัยต่อผู้บริโภค - สินค้ามีมาตรฐานและคุณภาพ - สินค้าไม่อันตรายและปลอดภัยต่อผู้บริโภค
---	--------	---	--	---

4. ผลอื่นๆที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

- 4.1 ผลที่เกิดจากการที่มีอาชีพและมีรายได้เพิ่มขึ้น พบว่าทำให้ชีวิตความเป็นอยู่สะดวกสบายไม่ลำบากเหมือนที่เคยเป็น
- 4.2 ผลที่เกิดจากการสร้างอาชีพในชุมชนพบว่า ทำให้ชุมชนมีสภาพเศรษฐกิจที่ดีขึ้นและมีการอพยพกลับคืนสู่ถิ่นฐานบ้านเกิดทำให้มีความอบอุ่นขึ้นในครอบครัว

5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

- 5.1 การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านหนองซุ่นในการทำสารนิพนธ์ทั้ง 5 ข้อพบว่า
 - 5.1.1 สถานะในปัจจุบันของกองทุน พบว่า มีสมาชิกกองทุน 156 ราย มีการปล่อยกู้จำนวน 122 รายเป็นเงิน 944,000 บาท สมาชิกของกองทุนให้ความร่วมมือในการที่จะปฏิบัติตามกฎระเบียบของกองทุนอย่างเคร่งครัด และไม่มีปัญหาในการบริหารจัดการดำเนินการของกองทุน
 - 5.1.2 ศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาอาชีพ พบว่าหลังจากที่กองทุนมีการปล่อยเงินกู้ไปเพื่อการสร้างอาชีพแล้วนั้น สมาชิกกองทุนสามารถที่จะนำเงินที่ได้ไปประกอบธุรกิจและสร้างงาน สร้างรายได้ทำให้เกิดศักยภาพและความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน
 - 5.1.3 จุดแข็ง จุดอ่อน ของกองทุน พบว่า กองทุนหมู่บ้านหนองซุ่นมีจุดแข็งในด้านการบริหารจัดการและการให้ความร่วมมือของคนในชุมชนที่สนับสนุน

กองทุน แต่จุดอ่อนก็คือการที่คณะกรรมการยังขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำงานการบริหารจัดการ จึงไม่อาจที่จะให้คำแนะนำแก่สมาชิกได้เต็มที่

5.1.4 การนำผลการประเมินไปพัฒนาต่อ พบว่า สามารถที่จะนำผลการประเมินที่ได้นี้ไปเป็นพื้นฐานในการวิจัยในชุมชนอื่น ๆ และเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยเริ่มจากระบบฐานรากของประเทศก่อน

5.1.5 ความสามารถและความเข้มแข็งในการบริหารจัดการเงินกองทุน พบว่ากองทุนหมู่บ้านหนองขุ่นนั้นมีการวางระบบการบริหารจัดการการเงินของกองทุนที่ดี เพราะมีการวางระเบียบและขอความเห็นชอบจากสมาชิกในชุมชน ทำให้ระเบียบที่ออกมาตรงตามความต้องการของชุมชนจึงไม่มีปัญหาในการจัดการการเงินของกองทุน

5.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

5.2.1 ปัจจัยด้านบวก

- การที่ชุมชนมีความร่วมมือกันในการจัดตั้งกองทุน
- การวางระเบียบการบริหารกองทุนและปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด
- มีการรวมกลุ่มที่จะปรึกษาปัญหาต่างๆ ที่ประสบมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

5.2.2 ปัจจัยด้านลบ

- การที่คณะกรรมการขาดความรู้และความชำนาญในการบริหารจัดการกองทุน
- สมาชิกขาดการแนะนำที่ดีไม่สามารถที่จะนำผลผลิตออกสู่ตลาดได้
- เป็นการสร้างหนี้เมื่อนำเงินกู้ไปใช้ไม่สำเร็จตามโครงการที่เขียนไว้

5.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้พบว่า

มีการเรียนรู้โดยมีการรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มและมีการเชื่อมมมมมแลกเปลี่ยนความรู้กับกลุ่มองค์กรท้องถิ่นอื่น ๆ และนำมาพัฒนาองค์กรของตนต่อไป

5.4 ความเข้มแข็งของชุมชน

5.4.1 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนดพบว่า

- มีความสามัคคี
- มีความซื่อสัตย์
- มีการยกย่องคนทำความดี

- การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- การมีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม
- มีอาชีพสามารถเลี้ยงตนได้
- ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่น
- มีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กร
- มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก
- มีการช่วยเหลือเด็กสตรีและกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

5.4.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่น

- ครอบครัวมีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้าพร้อมตา
- คนในชุมชนมีความสามัคคี
- คนในชุมชนมีความเสียสละ
- คนในชุมชนมีความซื่อตรงต่อกัน
- ชาวบ้านไม่อพยพไปทำงานต่างถิ่น
- ในชุมชนมีความปลอดภัย

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

1. สรุปอภิปรายผล

1.1 สรุป

จากการติดตามผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้าน หนองขุน สรุปได้ดังนี้

1.1.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการ

- เพื่อให้เข้าใจและทราบสถานะในปัจจุบันของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- เพื่อให้ทราบถึงศักยภาพและความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และ การ พัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ของชุมชนที่ทำการประเมิน
- เพื่อที่จะทราบจุดแข็ง จุดอ่อน ของกองทุน และ โครงการต่าง ๆ ของชุมชน
- เพื่อที่จะนำผลการประเมิน โครงการ ในชุมชนนี้ไปพัฒนาต่อในระดับที่กว้างออกไป
- เพื่อให้ทราบระดับความสามารถและความเข้มแข็งของชุมชนในการบริหารจัดการ การ เงินกองทุนหมู่บ้าน

1.1.2 วิธีดำเนินการ

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการทำสารนิพนธ์ เพื่อทำการประเมินกองทุนหมู่บ้าน และชุมชน เมือง มีขั้นตอนดังนี้

- ขั้นที่ 1 เข้าไปศึกษาเพื่อหาข้อมูลและทำความเข้าใจนโยบายและความต้องการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- ขั้นที่ 2 ศึกษาสถานะและการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- ขั้นที่ 3 วิเคราะห์จากสภาพการณ์กำหนดเป็นตัวชี้วัดและหาตัวแปรที่จะเก็บข้อมูล

ขั้นที่ 4 รวบรวมข้อมูลจากข้อมูลปฐมภูมิและสัมภาษณ์ จากพัฒนากร และผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นที่ 5 สรุปข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิที่เก็บรวบรวมได้ทั้งหมด

ขั้นที่ 6 นำข้อมูลที่ได้มาจัดทำเป็น “สารนิพนธ์”

1.1.3 ผลการดำเนินการ

หลังจากที่ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาและหาข้อมูลของชุมชนพบว่าคนในชุมชนให้ความสนใจและใส่ใจในเงินกองทุน มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเงินกองทุนหนึ่งล้านบาทเป็นอย่างดี มีการจัดการระบบการบริหารเงินกู้ยืมอย่างมีระเบียบแบบแผน ไม่ว่าจะเป็นการขอกู้จากสมาชิกหรือการปล่อยกู้จากคณะกรรมการทุกคนทำตามหน้าที่ความรับผิดชอบและถือระเบียบอย่างเคร่งครัด เมื่อลงพื้นที่ทำการเก็บข้อมูลก็ได้รับความอนุเคราะห์และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

1.2 อภิปรายผล

1.2.1 การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านหนองจุ่น บรรลุทั้ง 5 ข้อ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สถานะในปัจจุบันของกองทุน พบว่า มีสมาชิกกองทุน 156 ราย มีการปล่อยกู้จำนวน 122 รายเป็นเงิน 944,000 บาท สมาชิกของกองทุนให้ความร่วมมือในการที่จะปฏิบัติตามกฎระเบียบของกองทุนอย่างเคร่งครัด และไม่มีปัญหาในการบริหารจัดการดำเนินการของกองทุน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาอาชีพ พบว่า หลังจากที่กองทุนมีการปล่อยเงินกู้ไปเพื่อการสร้างอาชีพแล้วนั้น สมาชิกกองทุนสามารถที่จะนำเงินที่ได้ไปประกอบธุรกิจและสร้างงาน สร้างรายได้ ทำให้เกิดศักยภาพและความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 จุดแข็ง จุดอ่อน ของกองทุน พบว่า กองทุนหมู่บ้านหนองจุ่นมีจุดแข็งในด้านการบริหารจัดการและการให้ความร่วมมือของคนในชุมชนที่สนับสนุนกองทุน แต่จุดอ่อนก็คือการที่คณะกรรมการยังขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำงานการบริหารจัดการ จึงไม่อาจที่จะให้คำแนะนำแก่สมาชิกได้เต็มที่

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 การนำผลการประเมินไปพัฒนาต่อ พบว่า สามารถที่จะนำผลการประเมินที่ได้นี้ไปเป็นพื้นฐานในการวิจัยในชุมชนอื่น ๆ และ

เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยเริ่มจากระบบฐานรากของประเทศก่อน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 5 ความสามารถและความเข้มแข็งในการบริหารจัดการเงินกองทุน พบว่า กองทุนหมู่บ้านหนองจูนั้นมีการวางระบบการบริหารจัดการการเงินของ กองทุนที่ดี เพราะมีการร่างระเบียบและขอความเห็นชอบจากสมาชิกใน ชุมชน ทำให้ระเบียบที่ออกมาตรงตามความต้องการของชุมชนจึงไม่มีปัญหาในการจัดการการเงินของกองทุน

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและลบ

2.1 ปัจจัยด้านบวก

2.1.1 คนในชุมชนได้อาศัยประสบการณ์ที่เกิดจากการประกอบอาชีพของคนอื่นๆ ทั้งที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลวมาเป็นแนวทางในการประกอบธุรกิจของคน

2.1.2 ได้มีการศึกษาหาข้อมูลจากผู้ที่ประสบผลสำเร็จมาก่อนแล้วนำมาประกอบอาชีพของคน

2.2 ปัจจัยด้านลบ

2.2.1 ชาวบ้านมีสภาพเป็นลูกหนี้ของธนาคาร และ นายทุนนอกระบบทำให้ไม่มีการฟื้นตัวของครอบครัวของคนจากการเป็นหนี้

2.2.2 การที่ชาวบ้านนำเงินไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ ทำให้กิจการไม่ประสบผลสำเร็จ และ ไม่สามารถจะดำเนินกิจการต่อไปได้

2.2.3 การก่อให้เกิดภาวะการเป็นหนี้แก่ชาวบ้านทำให้ชุมชนมีความอ่อนแอลง

2.2.4 การที่ไม่สามารถที่จะนำเงินมาชำระหนี้ได้ตามระยะเวลาที่กำหนดทำให้ชุมชนขาดเงินทุนหมุนเวียนในการบริหารกองทุน

3. การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้

จากการปฏิบัติงาน ได้มีการรวมกลุ่มในชุมชนได้แก่การตั้งกลุ่ม ฝูยชีวภาพ โดยการขอความร่วมมือจากชุมชนและนำไปแจกจ่ายให้กับสมาชิกในชุมชนและออกจำหน่ายทดลองตลาด ในชุมชนอื่น หรือกลุ่มอื่น ๆ

4. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย

คนในชุมชนมีครอบครัวที่อบอุ่นอยู่กันพร้อมหน้าพร้อมตา รู้จักหน้าที่ของตนเองมีความเสียสละและเห็นอกเห็นใจกัน ชาวบ้านไม่อพยพออกไปทำงานต่างถิ่น มีอาชีพที่มั่นคงและมีความสุข

5. ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

ผลโดยตรง (Immediate Result) เมื่อเวลาผ่านไป 6 เดือน สมาชิกบางคนที่ถูกเงินไปดำเนินการสามารถก่อให้เกิดรายได้ และสามารถนำเงินส่งคืนกองทุนทั้งต้นทุนและดอกเบี้ย ทำให้สามารถที่จะขยายให้เติบโต ส่งผลให้กองทุนเติบโตได้อีกต่อ

ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) สมาชิกผู้กู้เงินได้นำเงินไปดำเนินการตามโครงการ สามารถปลดเปลื้องภาระหนี้สินได้ และเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพและสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งขึ้นกว่าแต่ก่อน

ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) ประชาชนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป มีการสร้างงานในชุมชน ทำให้สมาชิกในชุมชนมีงานทำไม่อพยพไปทำงานต่างถิ่น

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุน

1. ควรจะเปิดโอกาสให้กับผู้ด้อยโอกาส หรือบุคคลที่เคยกระทำผิดไม่ร้ายแรงนัก
2. ออกระเบียบข้อบังคับในการเข้าประชุมและมีการนัดประชุมบ่อยขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน

1. ผู้ที่บริหารจัดการกองทุนรุ่นใหม่ควรมีการอบรมการบริหารจัดการก่อนที่จะทำงาน
2. คณะกรรมการควรมีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในด้านที่เกี่ยวข้อง

6.3 ข้อเสนอแนะนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกทุกคน

1. ควรจะนำเงินกู้ไปใช้ในการจัดตั้งกลุ่มและมีการทำสัญญากับสมาชิกในกลุ่ม
2. นำเงินกู้ไปซื้อเครื่องจักรกลการเกษตรและให้เช่าพร้อมกับจัดตั้งศูนย์

6.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1. ควรจะเพิ่มระยะเวลาในการทำวิจัยและแนะนำเทคนิคหรือวิธีวิจัยแบบใหม่
2. ผู้วิจัยรุ่นต่อไปควรมีการศึกษาและเตรียมตัวก่อนลงพื้นที่จริง

บรรณานุกรม

- กานดา ชูเชิด และคณะ. (2545). สภาพแวดล้อมของคนไทย . วารสารเศรษฐกิจและสังคม. 39: 57-66.
- ข้อมูลพื้นฐานปัญหาชุมชน สิ้นค้าชุมชน ท้องเที่ยวชุมชน สมาคม 76 จังหวัด. [on-line]. ได้จาก: <http://www.rakbankerd.com>
- เจลีว บุรีภักดี และคณะ. (2545). ชุดวิชาการวิจัยชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานมาตรฐานการศึกษาสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษาทบวงมหาวิทยาลัย.
- ถาวร-ธนะเวช สุชะโต. (2543). การทำธุรกิจ SMEs. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพฯ: บริษัท นานมีบุ๊ค จำกัด.
- นคร ถ้ำแก้ว และคณะ. (2542). รายงานการศึกษาชุมชนบ้านหนองขุ่น . นครราชสีมา: สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.
- รายได้ค่าใช้จ่ายและหนี้สินของครัวเรือน. (2545). .สารสถิติ. 13: 3-4.
- วรวิทย์ อวิรุทธ์วรกุล และคณะ. (2545). ความยากจนปัญหาที่สำคัญยิ่งของการพัฒนา . วารสารเศรษฐกิจและสังคม. 39: 37 – 44.
- อุดม จำรัสพันธ์. (2545). ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา . กรุงเทพฯ: สำนักงานมาตรฐานการศึกษาสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษาทบวงมหาวิทยาลัย.